

- * Dramatische achteruitgang vogelstand in Groesbeek
- * Wilde planten op z'n Gruusbêks
- * Interview EKO tuinderij Zonneklaar
- * Nota Gebiedsgericht Beleid Buitengebied ter discussie
- * Het golfhotel erdoor?
- * Kinderen in de weer in het Aardhuis

GROESBEEKS
milieu
journaal

1995-80

kennismakingsprijs f 3,-

Verschijningsdatum april 1995

Inhoud

Voorwoord van de redactie	1
De dramatische achteruitgang van de Groesbeekse broedvogels Door Dick Visser	2
De natuur in Groesbeeks dialect, deel 1 Wilde planten Door Henny Brinkhof	6
Wie kent Groesbeek	10
EKO Tuinderij Zonneklaar, een interview Door Adri Versluis	11
Milieu Rondom	14
Nota Gebiedsgericht Beleid Buitengebied ter discussie Door Henny Brinkhof	16
Natuurgedicht	24
Aankondiging thema-avond 'Het belang van natuurbehoud'	25
Het golfhotel (Uitbreiding Golfbaan Groesbeek) Door Jo de Valk	26
Resultaten enquête WMG Door Willemijn van Rooij	30
Veeteelt in Bourzanga	34
Aarhuispagina	36
Vogels in en rond Groesbeek (12) door Raymond Klaassen en Aad Hendrickx	38
Uit Groesbeeks Verleden Deel 25: Langs het spoor in 1865 en 1905 Door Paul Thissen	40
Weet je weetje door Jeske de Bekker	42

Het Groesbeeks Milieu-journaal is een uitgave van de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek en verschijnt driemaande-lijks. kosten: minimaal f20,- per jaar. Opgave bij het secretariaat.

REDACTIE

Henny Brinkhof
Adri Versluis

MEDEWERKERS

Aad Hendrickx
Raymond Klaassen
Jeske de Bekker
Willemijn van Rooij
Paul Thissen
leden van jeugdnatuur-
groep Het Aardhuis.
Jo de Valk
Dick Visser

SECRETARIAAT

Postbus 26
6560 AA Groesbeek
tel. 08891-75710
gironr. 52.75.384
bankrek. 1174.42305

DRUK

Werkenrode, Groesbeek

OMSLAG

Joep de Bekker

Voorwoord

In 1975 schreef de in Groesbeek woonachtige Prof. Dr. Victor Westhoff in het boek *Plantengemeenschappen in Nederland*: "In de laatste halve eeuw is de vegetatie van Nederland in onrustbarende mate achteruit gegaan, genivelleerd en verarmd, veel sterker dan de meeste natuurliefhebbers beseffen". Deze uitspraak is maar al te waar. Zelfs natuurliefhebbers of zelfs onderzoekers schrikken soms nog van de mate waarin de natuur achteruit gaat. Zo schrok de vogelaar Dick Visser, die uit hobby en beroepshalve al meer dan 25 jaar het wel en wee volgt van de vogels in Groesbeek en omstreken van de achteruitgang van de Groesbeekse broedvogelstand van de laatste 20 jaar. Hij wist natuurlijk wel dat het niet zo goed ging met de vogels in ons heuveldorp, maar dat het zo slecht ging, (toen hij zijn onderzoeksgegevens ten behoeve van de Nota Gebiedsgericht Beleid Buitengebied eens op een rijtje zette) had hij zelfs niet in de gaten. De achteruitgang van de natuur gaat sluipend. Ons geheugen is wat dat betreft niet scherp genoeg. Soorten gaan achteruit en zijn er ineens niet meer. Je realiseert je vaak pas heel laat, dat je de Gekraagde Roodstaart en de Veldleeuwerik eigenlijk bijna niet meer hoort of dat Kattestaart en Gewone Wederik langs sloten bijna niet meer te vinden zijn. Waar is het gesjilp van krekels en sprinkhanen gebleven, waar je als kind vaak wel eens van wakker lag?

Recreatiegidsen spreken nog steeds van de ongeschonden natuur van Groesbeek. De fraaie heidevelden van de Mookerheide worden bejubeld. De bosbessen, eens het blauwe goud van Groesbeek worden aanprezen. Maar waar is de heide? In werkelijkheid is die grotendeels door de zure regen vergrast. Wasbèrre zijn ook steeds minder algemeen. De plantjes raken steeds meer overwoekerd door bramen, die profiteren van de luchtvervuiling.

Landschappelijk gezien is Groesbeek nog steeds heel mooi. Dat danken we vooral aan de heuvels. Groesbeek wordt echter steeds groener, steeds meer één kleur groen. Steeds minder fleuren bloemen het landschap op. Het nooit aflatende gebrom van auto's op de weg, van ventilatoren of popmuziek in stallen gaan steeds meer de boventoon voeren.

Zoetjesaan is de natuur stiller geworden en minder kleurrijk. Hoe lang kunnen de heuvels dat nog maskeren?

De redactie

Tabel 1. Inventarisatiegegevens van kenmerkende vogelsoorten van het bekken van Groesbeek in 1975 en 1992.

Open gebieden

Vogels van Cultuurland

Soort	1975	1992	verschil	(deelgebieden)
Gele Kwikstaart	7	-	-100%	3,4,5,6
Grauwe Gors	6	-	-100%	3 6
Kwartel	5	-	-100%	2,3,4,5,6
Paapje	1-2	-	-100%	4
Graspieper	22	1	-95%	3,4,5 nu 5
Roodborsttapuit	15	2	-87%	4,5 nu langs spoorlijn en bij De Bruuk
Veldleeuwerik	204	49	-76%	2,3,4,5,6 nu 2,6
Grasmus	65+	15	-75%	2,3,4,5,6
Patrijs	58	20	-65%	2,3,4,5,6 nu 3,6
Watersnip	0-1	-	-	5
Tapuit	0-1	-	-	3
Grutto	-	-	-	vestiging '80 in V nu verdwenen
Kievit	80	64	-20%	
Sprinkhaanrietz.	1	1	0%	5
Scholekster	-	4	+100%	3
<i>Aantal soorten</i>	13	8	-46%	
<i>Aant. broedparen</i>	318	148	-58%	

Vogels van hagen, houtwallen, bosjes en tuinen

Soort	1975	1992	verschil	
Tortelduif	10-11	-	-100%	
Gekr. Roodstaart	6	-	-100%	2
Ransuil	2-3	-	-100%	in 1993 1 territorium
Goudvink	2	-	-100%	2
Vuurgoudhaantje	1	-	-100%	2
Glandkop	1	-	-100%	2
Boomklever	1	-	-100%	2
Nachtegaal	1	-	-100%	Drul
Appelvink	1	-	-100%	2
Europese Kanarie	1	-	-100%	2
B. Vliegenvanger	1	-	-100%	2
Groene Specht	1	-	-100%	
Geelgors	10	8	-20%	2,6
Torenvalk	6-7	5	-20%	
Grauwe Klauwier	-	-	-	In 1975 2 paar rond Reichswald
<i>Aantal soorten</i>	15	3	-80%	
<i>Aantal broedparen</i>	45	13	-70%	

Vogels van gebouwen (buiten dorpen)

Soort	1975	1992	verschil	
Steenuil	46	34	-26%	later enig herstel
Kerkuil	-	2		niet goed onderzocht
Zwarte Roodstaart	26	30		constant
Witte Kwikstaart	42			waarschijnlijk achteruit gegaan
Huiszwaluw	1-10	-		1994 2 nesten

DE DRAMATISCHE ACHTERUITGANG VAN DE GROESBEEKSE BROEDVOGELS

Groesbeek heeft door zijn variatie aan landschappen van oudsher een rijke vogelstand. Zij is echter in onze tijd blijkens broedvogelinventarisaties uit 1975/76 en 1992/93 in haar algemeenheid dramatisch achteruitgegaan (1). Deze neerwaartse tendens bestaat echter al langer, tenminste vanaf de zestiger jaren, zoals de (spaarzame) oudere gegevens aantonen. Deze achteruitgang doet zich in alle leefmilieus voor.

Cultuurland en kleine landschapselementen

Het sterkst de afname van het aantal broedvogels in het cultuurland met de erin voorkomende kleine landschapselementen. In de afgelopen 20 jaar is hier een aantal soorten volkomen verdwenen, zoals Grauwe Gors, Kwartel, Gele Kwikstaart, Paapje en Europese Kanarie. Zelfs voorheen zeer algemene soorten zoals Veldleeuwerik en Patrijs zijn schaars geworden. De Graspieper en Roodborsttapuit staan op het punt te verdwijnen (deelgebied 5).

De kleine landschapselementen hebben zeer te lijden onder verzuring (bramen!) en verwaarlozing. Dit is vermoedelijk de oorzaak van de boven-proportionele achteruitgang van de vogelstand alhier. Van 15 in 1975 aanwezige minder algemene soorten werden in 1992 nog slechts 2 teruggevonden als broedvogel (nl. Torenvalk en Geelgors). Verdwenen waren oa. Groene Specht, Vuurgoudhaantje, Europese Kanarie en Goudvink.

Boswachterij Groesbeek

Ook met de vogelstand in de Staatsbossen (Boswachterij Groesbeek en het Nederrijk is het tamelijk droevig gesteld. Van de 27 soorten waarvan zowel in 1975 als in 1993 de aantallen zijn vastgesteld, bleken 19 met 50 tot 100% te zijn achteruitgegaan, 5 soorten verloren ca. 20% en slechts 3 soorten (Havik, Sperwer en Fluitier) gingen fors vooruit. Van Havik en Sperwer is echter bekend dat ze zich in de jaren '70 nog aan het herstellen waren van de vernietigende verliezen in de jaren '60 (DDT). Van de soorten die uit Staatsbos verdwenen, noemen we hier: Nachtzwaluw, Torenvalk, Koekoek, Boomleeuwerik en Wielewaal.

De Bruuk

Tenslotte De Bruuk (2). Sinds 1966 wordt hier regelmatig broedvogelonderzoek verricht (3). Er vallen uit dit onderzoek de volgende conclusies te trekken:

- Van de schaarse en zeldzame soorten (minder dan 5 paar) zijn er sinds 1960 18 verdwenen als broedvogel, zoals Grauwe Klauwier, Kwartelkoning, Rietzanger en Roerdomp en lijken nog eens 3 soorten (Watersnip, Goudvink en Wielewaal) op korte termijn dezelfde weg te gaan. De voornaamste oorzaak van deze kwalitatieve verarming is de geïsoleerde ligging van De Bruuk. Omdat het gebied op zich te klein is voor zeldzamere soorten om zich op eigen kracht te kunnen herstellen van catastrofes zoals een mislukt broedseizoen of een strenge winter, is uitwisseling nodig met andere nabij gelegen broedgebieden om op langere termijn dergelijke hoog te waarden soorten als broedvogel te kunnen behouden.

- Bij de algemenere soorten (5-100 paar) was aanvankelijk de stand stabiel of verbeterde die zelfs. 1986 bleek een breekpunt. Sindsdien gaat het met een aantal soorten minder voorspoedig. Vooral in het huidige decennium lijkt sprake van een versterkte teruggang. Zo kelderde de stand van de Nachtegaal met ruim 40%. Alhoewel bij sommige soorten de achteruitgang blijkbaar veroorzaakt wordt door een veranderend beheer, is bij het gros de verdroging van De Bruuk als hoofdoorzaak van achteruitgang aan te merken. Zo staat het gebied sinds 1989 tenminste 1x per broedseizoen volkomen droog wat grote gevolgen heeft voor het voedselaanbod (met name insecten) van de vogels.

- Uitwisseling van gebiedseigen broedvogels met die van omliggende gebieden komt momenteel alleen nog voor bij de categorie bosvogels (Reichswald, erfbeplantingen). De overige categorieën, te weten struik- en ruigtebewonende soorten, riet-, moeras- en hooilandbewoners kennen geen uitwisseling meer met de omgeving, omdat die omgeving (= het omringend cultuurland) volkomen ongeschikt is als broedbiotoop. Bovendien ontbreken verbindingzones tussen De Bruuk en geschikte terreinen elders in het Rijk van Nijmegen en Kranenburg (zoals De Diepen bij Milsbeek, De Groenlanden in de Ooypolder, het Schildbroek/Hettsteeg en het Kranenburger Bruch).

- Door deze negatieve ontwikkeling is De Bruuk als broedvogelgebied afgezaakt van zeer belangrijk gebied (landelijk gezien) tot belangrijk (regionaal gezien). De slechte ligging ten opzichte van verzuringsbronnen (bio-industrie, CNC e.d.) kan hierbij eveneens een rol gespeeld hebben.

Tabel 2. Kenmerkende vogels van het Groesbeeks Bos Zuid (Wolfsberg en Hooge Hoenderberg)

Soort	1975	1993	verschil	Soort	1975	1993	verschil
Koekoek	5	-	-100%	Appelvink	7-8	2	-71%
Kneu	4	-	-100%	Glanskop	43	16	-63%
Goudvink	4	-	-100%	Vuurgoudhaantje	8	4	-80%
Boomleeuwerik	2	-	-100%	Boomklever	36	28	-22%
Wielewaal	2	-	-100%	Zwarte Specht	5	4	-20%
Braamsluiper	2	-	-100%	Ransuil	6	5	-17%
B. Vliegervanger	2	-	-100%	Bosuil	10-11	9	-10%
Torenvalk	2	-	-100%	Boomvalk	1	1	0%
Nachtzwaluw	1-2	-	-100%	Buizerd	1	0-1	0%
Groene Specht	20	1	-95%	Havik	-	2	+100%
Tortelduif	29	2	-93%	Sperwer	1	4	+100%
Boompieper	53	10	-91%	Fluiter	5	17	+100%
Geelgors	43	8	-81%				
Gekr. Roodstaart	29	6	-79%	Aantal soorten	25	17	-32%
				Aantal broedparen	323	120	-63%

Tabel 3. Kenmerkende broedvogels van De Bruuk in verschillende biotopen.

Bos	1980	1985	1993	Jonge struiken/ruigte			
Soort				Grasmus	51	38	21
Glanskop	6	4	3	Sprinkhaanrietzanger	13	13	18
Koolmees	52	60	35				
Wielewaal	4	5	1	Riet			
Pimpelmees	38		35	Rietgors	22	22	5
Kl. Bonte Specht	4	9	7	Bosrietzanger	84	49	31
Gr. Bonte Specht	7	12	11	Kleine Karekiet	35	36	33
Fazant	17		22				
Boomklever	-	2	3	Bosrand/schraalland			
				Geelgors	3	2	4
Bos/ Oude struiken				Boompieper	3	9	9
Houtduif	47	56	39				
Nachtegaal	46	44	26	Moeras/schraalland			
Matkop	20	8	9	Waterral	1	-	-
Heggemus	69	71	59	Watersnip	4	3	3
Roodborst	64	62	53	Waterhoen	1	1	2
Tjiftjaf	190	101	111				
Zwartkop	58	58	62				
Oude struiken							
Goudvink	2	3	-				
Fitis	62		43				
Tortelduif	40	29	22				
Spotvogel	10	6	5				
Tuinfluiter	66	109	65				
Zanglijster	38	34	44				

INTENSIEVERING LANDBOUW BELANGRIJKSTE OORZAAK ACHTERUITGANG

Samenvattend kan gesteld worden dat het met de broedvogels in het buitengebied van Groesbeek in 't algemeen slecht gesteld is. Het lijkt er zelfs sterk op dat de achteruitgang hier groter is dan de landelijke, door SOVON (=Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland) opgestelde jaarindex voor de verschillende broedvogelsoorten.

Als hoofdoorzaak van deze negatieve ontwikkeling moet landbouwintensivering met bijbehorende verzuring en verdroging aangemerkt worden. Voor de bossen komt daar het vrijwel uitsluitend op houtproductie gerichte beleid nog bij. Invloeden van andere menselijke activiteiten, zoals verkeer, recreatie en huizenbouw spelen een veel geringere of slechts een lokale rol. Bij trekvogels kunnen ook nog verslechterende omstandigheden in hun doortrek- en overwinteringsgebieden een extra negatieve invloed op onze broedvogelstand uitoefenen.

DOORTREKKERS EN WINTERGASTEN

Tenslotte nog iets over de wintergasten (niet-broedvogels). Langs de beken in het Bekken van Groesbeek overwintert een voor Nederlandse begrippen bijzondere vogelgemeenschap, bestaande uit Watersnip, Bokje (een kleine Snippensoort), Witgatje (steltloper), Grote Gele Kwikstaart en waterpieper. In zachte winters overwintert ook nog een enkele IJsvogel. Deze gemeenschap is daarom bijzonder omdat ze afhankelijk is van stromend, 's winters openblijvend water. Een voorwaarde waaraan maar op weinig plaatsen in Nederland wordt voldaan. Buiten Groesbeek eigenlijk alleen in Zuid-Limburg en -in mindere mate- de omgeving van Winterswijk en Oost-Brabant. Behalve openblijvend water om te foerageren hebben deze vogels een veilig overnachtingsgebied nodig, dat vinden ze in en nabij De Bruuk.

Ook voor roofvogels is het Bekken van Groesbeek een belangrijk overwinteringsgebied met name door de nabijheid van bossen. Tenslotte herbergt Groesbeek 's winters aanzienlijke troepen Sijsjes en in sommige jaren Kruisbekken, Barmsijsjes e.d. (invasiegasten).

Dick Visser

literatuur

1. Inventarisatierapporten A. Peerenboom 1976, D. Visser (1977) en M. v.d. Weiden (&Hornman) (1992,1993).
2. miv: de Bruukse Laagte het gebied tussen Ashorst en Bruukse straat.
3. D. Visser Bruuk 1966-1993 (ongepubliceerd).

BON

Ik geef me op voor het Groesbeeks Milieujournaal:

naam.....

adres.....

woon-

plaats.....

(U betaald met een acceptgiro of incassooverschrijvingsbewijs, die u krijgt toegezonden)

DE NATUUR IN GROESBEEKS DIALECT

deel 1. Wilde planten

Natuurmensen zijn veel Groesbekers van oudsher geweest. Ze stonden dicht bij de natuur omdat ze boer waren, of als ze dat niet waren wel een varken achter het huis hielden en een groentetuin hadden. Ambachten als bezembinder of heimandemaker werkten ook in en met de natuur. Groesbekers waren vaak in het bos te vinden waar ze bosbessen plukten, wild stroopten of speelden. Het dan ook niet vreemd dat er veel planten- en dierennamen in het Groesbeekse dialect een plaats kregen. Ook ontstonden er uitdrukkingen met verwijzingen naar de natuur, evenals vaktermen die te maken hadden met de 'natuurambachten' of '-werkzaamheden'.

Ben Thissen (71), Groesbeker, natuurliefhebber en amateur dialectonderzoeker heeft de afgelopen tientallen jaren vele Groesbekers gesproken en aantekeningen en opnamen gemaakt van hun woorden, zegswijzen en uitdrukkingen. Henny Brinkhof, Groesbeker en bioloog schreef op grond van gesprekken met Ben en diens aantekeningen dit artikelen in het milieujournaal. Hij claimt daarbij geen volledigheid of absolute juistheid. Als er mensen die verbeteringen hebben of nog meer namen of uitdrukkingen kennen, willen we dat graag vernemen. Dit keer gaat het over wilde planten. De volgende keer volgen de dieren

Bibberkes

NAMENLIJST

Op grond van de kennis van Ben Thissen en mensen die hij gesproken heeft zoals Truus Vissers-Binnehei en Mw. Albers, die beiden vlakbij De Bruuk wonen of woonden, is er een namenlijst van wilde planten in het Groesbeekse dialect opgesteld. Eerst vinden we de Groesbeekse naam, gevolgd door de Nederlandse vertaling. Het zijn er meer dan honderd.

HERKOMST VAN DE NAMEN

Overgenomen uit officiële talen

Als we de plantennamen bekijken zien we dat er veel zijn met een duidelijk Hollandse oorsprong, zoals Brannetel, Kastonjes, Klaproos, viooltjes en hei. Andere namen hebben een duidelijk Duitse herkomst, zoals Fiichte, Broomberre, Wasberre, Viöljes en Kleever.

Er zijn ook namen die uit het oud-Nederlands stammen zoals, Hoasegaref (Duizendblad), Geer (Zevenblad) of Rits (Perzikkruid).

Zelf verzonnen....

De meeste namen zijn echter in Groesbeek zelfs of in de omstreken verzonnen door de

bewoners zelf. Sommige planten hebben soms wel twee namen.

Soms is de naam verzonnen op grond van een uiterlijk kenmerk van de plant. Olliekànnekes (rozebottels) lijken op oliekannetjes. De vruchten van Hàrekskes (Ooievaarsbek) lijken op harkjes. De bloem van Sloapmuts (Akkerwinde) lijkt op een slaapmuts. Faone (varens) wuiven als vaandels in de wind. Gààpmullekes (Leeuwebekjes) sperren hun gapende mondjes open als een hommeltje of bij op de bloem neerstrikt. Zilverblad (Zilververschoon) slaat op de zilverkleurige onderkant van de bladeren en geeft wat dat betreft de essentie beter weer dan Zilververschoon. Mieskes (fijn gras, zoals Rood Zwenkgras) misschien omdat het zo fijn is als een Poes (Mieske + Poes). De Tullekesbom (eik) heeft zijn naam net als in het Nederlands aan de vrucht de eikel (Tulleke) te danken. Een tulleke is in het Groesbeekse een piemeltje of het eikeltje.

Blad van ene Tullekesbom met en tulleke

De bloemen van Ule-Eugskes (Ereprijs) lijken op ogen van een uil. Puin (kweekgras) is afgeleid van wortelstok (vergelijk peen). Puin plant zich door middel van wortelstokken snel uit en maakt van de groentetuin een puinhoop.

Er zijn ook verschillende namen die afgeleid zijn op grond van eigenschappen van de plant. Zo komt Bibberkes (Trilgras of Bevertjes) aan zijn naam omdat de bloempjes van dit fraaie grasje zo trillen. Vrattekruut (Stinkende Gouwe) helpt tegen wratten. Moppezoad (Bereklaauw) dank zijn naam aan de typische zaadjes.

De naam refereert soms ook naar de groeiplaats van de plant. Wegtrejblad (Weegbree) groeit op plaatsen waar veel gelopen wordt en

Wilde planten in het Groesbeekse dialect

Kattestort = Paardestaart (Heermoes, Holpijp of Lidsteng, maar ook Kattestaart)	Kleaver = Klaver
Faonen = Varens	Haekse Kleaver = Rode Klaver
knöp = denneappel	Hertekleaver = witte klaver, Kleine Klaver
Gröve Din = Grove Den	Haarkskes = Ooievaarbek/ reigersbek
Dinnenulje = dennenaaldje	Liende = Linde
Füchte = Spar	St Janskruut = St Janskruid
Weejeholt = Wilg	Viöljes = Viooltjes
kaetjes = katjes	Moppezoad = Bereklauw
Peapel = populier	Geer = Zevenblad (afgeleid van Gerardskruid)
Berek = Berk	Woaterhinnekes = Waterviolier
Berekeries = fijn berkehout gebruikt voor bezems	Sleuteltjes = Sleutelbloem
Aals = Els	Hei = heide
Aalsendiek ligt in de Bruuk	Wasberre = Bosbes
Buuk = Beuk	Luijtje = struikje (afgeleid van stok, stengel)
döp = bolster van de beuk	Slaopmuts = Akkerwinde
bukenötjes = beukenootjes	Pisputjes = Haagwinde
Kastonjes = Kastanje	Dove Brannetel = Dovenetel
boesten = bolster	Zaalf = Salie
Tullekesborn = Eik	Kattesturtje = Zenegroen
tulleke = eikel	Vingerhütjes = Vingerhoedskruid
Brannetel = Brandnetel	Gààpmulekes = Leeuwebekjes
knoei = onkruid	Ule-eugskes = Ereprijs
Varekesgras = Varkensgras	Geitebloemen = Grote Ratelaar
Rits = Suukerbluumke = perzikkruid	Wegtrejblad = Weegbree
Zuring = Zuring	Blau Klukske = Klokjesgentiaan
Perdzuring = Ridderzuring	Flier = Vlier
Maalt = Melganzevoet	flierkralle = vlierbes
Mier = Muur	Händeknöpkes = Wilde Bertram, Moederkruid
Zwoarte Kralle = Zwarte Nachtschade	Meizoentje = Meihuutjes = Madeliefje
pispötjes = akkerhoornbloem. Alle planten met witte kleine bloempjes behalve meizoentjes	Kamille = Kamille
Spürrie = spurrie	Diesels = Distel
Vleisbloem = Askruuskes = Echte koekoeksbloem	Spaekdiesel = Melkdistel
Vlêt = anjer	Hoasegaref = Gewoon Duizendblad. Jarrow Engels voor Duizendblad.
Klökskes = Akelei	Kraonenburgse Bloem = Gele Ganzebloem
Kikvorsebloem = Dotterbloem	Pierekruud, = Boerewormkruid
Botterbloem = Kraaienöb = Boterbloem ook veel andere planten die geel, zoals Tormentil of Zilverschoon.	Honsbloem = Margiet
Smaltbloeme = Anemonen	Roggebloem = Korenbloem
Vrattekruut = Stinkende Gouwe	Pèerdebloem, Kettingpol = Paardebloem
Klaproos = Klaproos	Perdebloem = ook verzamelnaam voor veel geel bloeiende composieten
Stekbêre = Kruisbes	Daklook = Huislook
Sjansbes = Aalbes	Look = Loken
Olliebesse = Zwarte Bes	Kraaielook = Kraaienöb = Vogelmelk
olliekaenekes = rozébottel	Maregesterren = Narcissen
Herrik = Raket, Koolzaad, Herik	Poaseitjes = Krokussen
Watersnêp = Waterkers	Klökskes = Salamonszegel, Lelietjes en andere klokjes
Uiverssnep, Mariabloem of Pinksterbloem = Pinksterbloem	Gèèle Scheer = Gele Lis
Broomberre = Braam	Börsteltjes = Lampepoetsers = Lisdodde
Framboose = Framboos	Biese = Biezen
Etsbeeze = Aardbei	Bibberkes = bevertjes of Trilgras
Krallenbom = Lijsterbes (kral = bes)	Stroategras = Straatgras
Hàagappel = Meidoorn	Mieskes = fijn gras (Rood Zwengras)
müspel = mispel	Smele = Bochtige Smele
Sleie = Sleedoorn.	Puin = Kweekgras
Zilverblad = Zilverschoon	Platgoas = Hanepoot
Bruun Klökskes = Wateraardbei	Broodbloem = Hoasebloem = zegge of rus
Acoasie = Acacia	Slaakebloem = orchidee,
Filupine = lupine	
Pinksterbloem = brem	
Wik = Wikke	

alle andere planten vertrapt (weggetrejd) worden. Daklook (Huislook) groeit op daken. Weejeholt (wilg) is afgeleid van Weejert wat poel betekent. Hàågappel (Meidoorn) groeit in Hagen. Perdzuring (Ridderzuring) groeit vaak massaal in paaredeweiden. Kraonenburgse Bloem (Gele Ganzenbloem) groeide veel in de buurt van Cranenburg. Roggebloem (Korenbloem) groeit in de Roggevelde. Kikvorsebloem (Dotterbloem) heeft zijn naam wellicht te danken aan het feit dat deze plant altijd vlakbij water staat, waar normaal kikkers in zitten.

Het gebruik weerspiegelt zich soms ook in de naam. Worstepinneholt zijn takken van Sleedoorn. De lange stekels werden gebruikt voor worsten dicht te rijgen. Geitebloem (Ratelaar) werd vroeger veel gesneden en aan de geiten gevoerd die er dol op waren. Lampepoetsers (Lisdodde) werd gebruikt om de roetaanslag van de olielampen te verwijderen.

De bloeiperiode kan ook tot naamgeving leiden. Meizoentjes (madeliefjes) bloeiden vroeger vooral in mei (tegenwoordig door bemesting eerder), Pinkerbloem (Brem) bloeit rond pinksteren. Poaseitjes (Krokusjes) bloeien rond pasen.

Er zijn ook verschillende planten waarbij de naam **onlogisch** lijkt. Uiversneppe bijvoorbeeld lijkt afgeleid van Ooievaarsbek, maar is in het Groesbeeks dialect de naam voor Pinksterbloem. Platgoas (Hanepoot) kunnen wij niet thuisbrengen. Vleisbloem (Pinksterbloem) heeft ook een schijnbaar onlogische naam. Is het de kleur van de bloem die op vlees lijkt? En wat denkt u van Kraaielook (Vogelmelk)?

WELKE PLANTEN KRIJGEN EEN NAAM?

Er komen in Groesbeek veel meer dan honderd verschillende soorten wilde planten voor. Toch hebben ze niet allemaal een eigen naam, althans niet voor zover ons bekend is.

Planten zonder naam.

Planten als Brunel, Ogentroost, Hengel, Gewone Wederik hebben voor zover we weten geen Groesbeekse naam, terwijl ze hier wel veel voorkomen of voorkwamen.

Planten met een verzamelnaam

Er zijn ook planten met een verzamelnaam. Foane zijn varens, maakt niet uit om welke soort het gaat. Pispötjes zijn alle planten met witte bloempjes, behalve Meizoentjes. Dus ook Akkerhoornbloem en Grootbloemige Muur. Botterbloemen zijn niet alleen botterbloemen, maar ook veel andere geelbloemige planten zoals Tormentil en

Zilverschoon. Botterbloemen worden overigens ook Kraaienöb genoemd. Kattestort is niet alleen Kattestaart, maar ook diverse soorten paardestaarten. Reng is de verzamelnaam voor klim- en slingerplanten. Bieze zijn Russen, Biezen en Zeggen. Perdebloem was niet alleen een Paardebloem, maar ook alle andere lintbloemigen met gele bloemen, zoals Biggekruid, Streepzaad, Leeuwetand ed.

Nuttige planten

Planten die hun nut bewijzen, bijvoorbeeld vanwege hun geneeskrachtige werking hebben een naam. Zaalf bijvoorbeeld is salie. Het blad van deze plant werd in kokende melk(room) getrokken. Dan werd het blad eruit gehaald en werd wat suiker toegevoegd. De drank, zaalfroom genoemd, was goed tegen keelpijn. Pierekruud (boerenwormkruid) was goed tegen wormen. Sleie (Sleedoorn) werd ook wel gegeten. Je kreeg er Sleitäänd, wrange tanden van. Wegtrejblad kneusde je en deed je op builen en schaafwonden. Flierkralle (vlierbessen) kookte je. Goed tegen verkoudheid. Hoasegaref (Duizendblad) was goed voor de spijsvertering. Kamillethee was goed voor de keel.

Planten konden ook op ander terrein nuttig zijn. Knöp (derneappels) werden verzameld om de kachel aan te maken. Acaosieholt (acaciahout) werd als 'bielesteleholt' gebruikt, dat wil zeggen om er stelen van te maken. Van de fijne takken van berkenhout het 'baerkeries' werden straatbezems gemaakt. Foane werden gebruikt om pulvers (slopen) mee te vullen.

Planten waren ook speelgoed. Als kind maakte je van Meizoentjes kettingen. Met de vruchten van de Liende (linde) kon je iets leuks doen. Het bolvormige zaadje, zit met een steeltje aan een blad, waarmee het zaadje als een helicoptertje door de wind verspreid kan worden. Als je nu het blaadje eraf haalde, wat al vaak het geval was, kon je met het bolletje en het steeltje een leuk spelletje doen. Je trok voorzichtig het bolletje van het steeltje. Er bleef dan een lijmdraadje tussen het bolletje en het steeltje zitten. Je plakte het stokje dan op de rug van je hand en als je handig was kon je dan het bolletje aan het lijmdraadje rondjes laten draaien om het stokje. Een geit aan een paal had je dan of ik het Groesbeeks: "En sikske aon en pulje".

Van jone lidetakjes kon je fluitjes maken. Van gevorkt hout kon je Paekschieters (kattepulps) maken of een Pielenboog (Pijl en Boog). Schietbussen, maakte je door het merg uit een vliertak te verwijderen en er propjes papier mee te schieten.

Bosbessen en Groesbekers hadden iets met elkaar. In de jaren 30 waren de bessen een belangrijke bron van inkomsten. Tijdens de speciale bosbessenvakantie, die iets eerder viel

Blauw Klökske

dan de gewone schoolvakantie was iedereen druk in de weer de blauwe bessen te verzamelen en te verkopen. Er ontstond een eigen taalgebruik rond de Wasber. Een bosbessenstruikje heette een 'luijtje'. 'Sneue' (snaaien) deed je als er veel stonden en je in korte tijd er veel kon verzamelen. 'Moes plukke' heette het als je veel blad meegeplukt had. Had je al een laagje in je emmertje, dan had je 'enne dikke bojem'. 'len d'n Gulp ston d'r veul en in de Sten ston d'r gen'. ("In de Gulp -plek vlakbij de But- staan er veel en bij de Sten -Plek bij het Kraaiendal- staan er geen".) Bosbessen zijn van nature meestal voorzien van een doffe waslaag. Gladde, blinkende bosbessen, de 'Protestante Wasberre' liet je staan. Soms smaakten de bosbessen erg vies. Dan 'hoi d'r enne Platte Peter (Wants) over hin gezekt'. Van bosbessen plukken kreeg je honger. Vandaar het gezegde: "Alles vol, behalve mienen buuk". Bosbessen waren ook geneeskrachtig. Ongezoet hielpen ze darm- en maagstoornissen. Ze hielpen tegen diarree, tegen verstopping, brachten de darmen tot rust, of lieten je braken als dat nodig was.

En wasberreluijtje met flinke knoepers van wasberre d'r aon.

Schadelijke planten

Mensen kenden natuur ook schadelijk planten. Het kostte altijd veel moeite om de 'knoei' (onkruid) uit de tuin te krijgen. Vooral als dat Geer (Zevenblad) en Puin (Kweekgras) was. Maalt (Melde) was ook niet best en Perdzuring (Ridderzuring) was moeilijk weg te krijgen. Mier (Muur) woekerde ook flink, maar daar waren de kippen tenminste nog dol op. Hetzelfde gold voor Kettingpollen (Paardebloem). Het was een lastig onkruid zijn met 'z'n lange pemmen' (penwortels), maar de konijntjes waren er dol op. Met Brannetels heeft natuurlijk iedereen wel eens kennis gemaakt. En dan weet je ook al gauw dan Dove Brannetels (Dovenetels) niet pikken. Spekdiesels (Melkdistels) kwam je ook vaak tegen.

Uitdrukkingen

Er zijn zelfs een paar uitdrukkingen waarin plantennamen voorkomen. Een ervan luidt: "Geer is 't smerrigste onkruid wat 's gift" (Zevenblad is het ergste onkruid dat er bestaat). Een ander is: "Hej wet van gen dennenulje" (Hij weet van niks).

DE GROESBEEKSE PLANTENNAMEN STERVEN SNEL UIT

Het Groesbeekse dialect kent een hoop, zeer fraaie plantennamen. Het gebruik ervan is de laatste jaren sterk afgenomen en veel namen zijn al in de vergetelheid geraakt of bijna in de vergetelheid geraakt. Aangezien er bijna geen kind meer is in Groesbeek dat met dialect opgevoed wordt, zal over een generatie het gebruik van Groesbeekse plantennamen tot het verleden behoren. Hoewel ikzelf nog in het Groesbeeks dialect opgevoed ben, weet ik al veel minder namen dan Ben Thissen. Mijn kinderen kennen er misschien één of twee, maar gebruiken ze nooit. Het is jammer, maar onafwendbaar dat dat zal gebeuren. Daarom schrijven we het nu maar op, dat kan dit aspect van het Groesbeekse dialect toch nog als 'dood dialect' op schrift kan blijven voortbestaan. Daarom vragen we ook mensen die nog wat weten over wilde planten in het Groesbeekse dialect te reageren. Volgende keer komen de dieren aan bod.

Henny Brinkhof

De vorige keer stonden we bij de nieuwe natuurlijk ingerichte groenstrook tussen wijk Herwendaal en de 1e Colonjes. M. Saedt uit de Karel Doormanstraat had de juiste oplossing ingestuurd.

Dit keer staan we wat hogerop in Groesbeek. Om precies te zijn staan we in een open landschap. Toch is het zicht niet rondom onbepakt. Dat komt omdat we onderin een dal staan. Het is een droogdal dat van west naar oost loopt. Het dal is assymetrisch. De noordelijke wand is veel steiler dan de zuidelijke. We weg waarop we staan, loopt NW-ZO.

Naar het westen kijkend zien we het dal ongeveer 10m omhoog gaan. Aan de einder, en dat is 700 m verderop, zien we een bosrand. Tussen die bosrand en de plaats waar we staan is akkerland zonder enige struik. De maisstoppels van vorig jaar steken nog boven de grond, maar binnenkort zal er geploegd worden en wederom mais ingezaaid. Mais is een aantrekkelijk gewas. Het neemt veel mest op; je kunt er dus ook veel mest op kwijt en er zit een flinke EEG subsidie op. Veel percelen zijn hier dan ook de laatste jaren overgegaan in maisland.

Wanneer we wat naar rechts draaien, zien we op de noordelijke dalwand een groen grasland. Het is een akker met wintergraan. Op zich is het goed dat er ook 's winters gewas op het land staat, want het gebied waar we staan, is erg erosiegevoelig. Bij stortbuien kan hier veel vruchtbare grond wegspoelen. Een paar jaar geleden veranderde het droogdal tijdens een stortbui in een modderstroom, die veel schade veroorzaakte. Niet alleen de hellingshoek, maar ook de grondsoort draagt bij tot de erosiegevoeligheid van het gebied. De grondsoort is namelijk loss, een heel fijn soort stof, die door de wind gedurende de laatste ijstijd aangevoerd is.

In dit monotone gebied leven geen vogels meer. De Leeuwerik, die hier te horen was, is vertrokken. Vogels hebben om te broeden kleine ruige plekje's nodig of struweel. In dit kale landschap is een dergelijk biotoop afwezig. Het is een woestijn.

Hogerop langs de weg zien we een boerderij met voedersilo's. Als de wind goed staat, hoor je geblaas van achter de boerderij komen. Daar ligt een wei, waarin schapen lopen. Schapen zijn de laatste jaren ook sterk in aantal toegenomen. Ook hier is weer subsidie de oorzaak van dit

WIE KENT GROESBEEK

verschijnsel. Verder rechts draaiend, steken we met onze blik de weg over. Bovenop de helling zien we palen met prikkeldraad. Verder naar rechts draaiend, zien we een rij woningen met wat bomen en aan het einde van het dal een kassencomplex. De skyline is hier zeer fraai en bestaat uit een golvende groene achtergrond van het Reichswald 3 km verderop. Het groen steekt ver boven de huizen uit.

Het kassencomplex is omgeven door een haag van berken met daaronder struiken. Op het land voor de kassen zien we een lappendeken van verschillende groentint. Hier wordt op kleine percelen allerlei groenten gekweekt. De komposthoop rechts van de kassen geeft aan dat we hier niet met een gewoon tuinbouwbedrijf van doen hebben. Het is een biologisch bedrijf. De variatie is hier veel groter dan op een 'gewone' akker.

Rechts van het tuinbouwbedrijf staat een fraaie, brede houtwal. Er staan vooral eiken in, soms forse bomen. Ook berk, kers en esdoorn staan er. Struiken staan er ook volop. Sleedoorn, lijsterbes en vlier zijn algemeen. De algemeen voorkomende bramen geven aan dat er toch sprake is van bemesting vanuit de lucht of belendende akkers. Dergelijk houtwallen zijn zeer waardevol voor de natuur. Ze vormen een oase voor veel dieren. Het is de achteruitgang van dergelijke houtbestanden en de intensivering van de landbouw, die er toe geleid heeft, dat de vogelstand in het buitengebied van Groesbeek op een ongekend dieptepunt beland is. De houtwal is niet alleen breed, maar ook lang. Vanaf de biologische boer loopt hij 250 m langs een weg omhoog, om vervolgens naar links af te buigen en weer 200 m lang verder te gaan. Rechts van de houtwal komen we weer uit bij het kale akkerland. We zijn rond.

Deze keer is de oplossing wellicht niet eenvoudig te vinden. Enig puzzelwerk, eventueel aangevuld met een fiets-of wandeltocht zal wellicht noodzakelijk zijn. Oplossingen sturen naar Henry Brinkhof, Hobbemaweg 10, 6562 CT Groesbeek.

EKO Tuinderij Zonneklaar

Een interview

Biologische landbouw komt langzamerhand wat meer in de belangstelling te staan. Maar het gaat allemaal nog te langzaam! Wij als consument zouden veel kritischer moeten zijn over de kwaliteit van het voedsel dat we kopen. Alleen dan zou deze landbouwmethode in een stroomversnelling komen. Zeker als je in de regio Groesbeek woont zou je de ommezwaai van "regulier" naar "biologisch" gemakkelijk kunnen maken, want we hebben alles dicht bij huis! Er zijn namelijk vijf biologische bedrijven in de omgeving; zowel akkerbouw als tuinbouw en veeteelt.

In oktober 1992 hebben we in dit blad een interview gepubliceerd over het bedrijf "Bioland" te Kranenburg. Nu zijn we naar Carel en Maria van Ditshuizen van de EKO Tuinderij Zonneklaar gegaan. Ze wonen aan de Knapheideweg 76 a te Groesbeek. Waarom zij overgeschakeld zijn en wat er op hun bedrijf zoal verbouwd wordt kunt u hieronder lezen.

DE BEGINPERIODE

Voordat Carel van Ditshuizen en Maria van Glabbeek begonnen met de tuinderij, was het een klein bedrijfje van de ouders van Carel met landbouw, veeteelt en tuinbouw. Deze woonden er sinds 1938. Ze kwamen uit Zevenaar en Elten; de ouders van Maria uit Overloon. Carel is in Groesbeek geboren, en toen stond eigenlijk al vast dat hij later zijn vader zou opvolgen op de boerderij. Dat was vroeger de gewoonte, maar Carel vond het niet altijd even leuk. Toch heeft hij het bedrijf van zijn vader overgenomen nadat hij de Land- en Tuinbouwschool gevolgd had.

Vanaf hun huwelijk hebben Carel en Maria eigenlijk al interesse in biologische landbouw. Toen ze in de zeventiger jaren op de boerderij volgens de reguliere methode werkten, gaf dat geen voldoening. Ook in die tijd moest men al veel investeren, waren er al overschotten en begon de bodemvervuiling grotere vorm

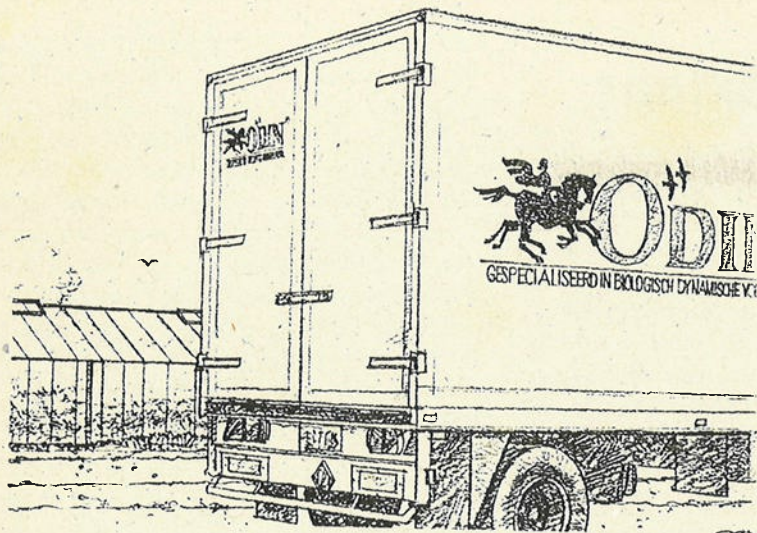

Foto 1. Carel aan het werk

aan te nemen. Ze hebben toen wel eens plannen gehad om te emigreren; in hun omgeving gingen regelmatig boeren naar Frankrijk en Amerika. Spijt dat ze niet gegaan zijn hebben ze niet echt, maar ze denken toch nog wel eens aan die plannen van vroeger terug. Toen het opviel dat Carel na het spuiten met bestrijdingsmiddelen op het land vaak misselijk was, raakten ze er steeds meer van overtuigd dat het allemaal anders moest. Ook de hoge investeringen die noodzakelijk waren, stonden hen tegen. Ze zijn eerst gaan kijken bij biologisch-dynamische landbouwbedrijven, die als instituut opgericht waren, zoals het Instituut Bronlaak. Op deze instituten werkte men volgens de biologisch-dynamische methode, gestoeld op de antroposofie. Dit was niet helemaal wat Carel zocht, hij vond het allemaal te filosofisch. Hij wilde gewoon als boer werken op een wijze die het milieu zo min mogelijk schade berokkende en economisch zo verantwoord mogelijk was. Hij was, via een landbouwproject van de Katholieke Plattelandsjongeren (KPIJ), negen maanden uitgezonden geweest naar Brazilië om er te werken in de landbouw. Hij had daar gezien dat er goed kleinschalig gewerkt kon worden, zonder gigantisch hoge investeringen. Carel en Maria zijn daarna wat "biologisch gaan experimenteren". Enthousiast raakten ze ook door initiatieven van Roel van Duijn (ja, die van de Provo-beweging). Hij was eind zeventiger jaren mede-oprichter van "De kleine aarde". Ze lazen hierover in de tijdschriften en zijn zelfs een keer gaan kijken op "De kleine aarde". In 1979 zijn ze dan definitief "omgeschakeld" naar de biologische landbouwmethode. Niet, zoals we dat nu kennen, met een omschakelingsperiode van twee jaar om de bodem schoon te krijgen en met startsubsidie. Dat was toen allemaal niet aan de orde. "Je begon toen gewoon de kastanjes uit het vuur te halen" volgens Carel. De verenigingen kwamen later pas.

HET BEDRIJF NU

Carel en Maria wonen met hun vier kinderen op Tuinderij Zonneklaar. De moeder van Carel woont in haar eigen woning op het erf. Carel werkt met één vaste medewerker; drie of vier jongens werken er regelmatig buiten hun schooltijd; een of tweemaal per jaar komt er een stagiaire werken; momenteel komt er vier dagen per week een jongen van de Mgr. Terwindtschool werken. Het bedrijf bestaat uit 2,5 ha bouwgrond en 50 are glas (kassen). Carel vertelt dat het werken in de kassen veel arbeidsintensiever is dan op het land. Ook vereist het kweken in kassen een grotere

Wagen van Odin

investering en zijn er hogere energiekosten. In de zomer worden er in de kassen tomaten, komkommers, paprika, aubergines, courgettes, radijs, sperciebonen en snijbonen gekweekt. In de winter: winterpostelijn, sla, andijvie en raapstelen. Op het land worden verbouwd: aardappelen, uien, bieten, wortelen, knolgewassen en aardbeien. Tegenwoordig zijn er veel resistente gewassen; sla en komkommers zijn bijvoorbeeld meeldauwresistent. Ook worden ziekten biologisch bestreden, bijvoorbeeld sluipwespen inzetten om luizen te vernietigen. Met Odin wordt eenmaal per jaar de teeltplanning besproken. Tuinders bieden aan wat ze willen kweken; gezamenlijk worden hier afspraken over gemaakt. Het groothandelbedrijf Odin is gespecialiseerd in biologisch (dynamische) land- en tuinbouwproducten. Odin werkt samen met tuinders, landbouwers en coöperaties uit alle delen van Europa. Bijna al de producten van Tuinderij Zonneklaar worden geleverd aan het groothandelbedrijf Odin. Ook heeft Carel een klant die zijn producten op de markt verkoopt in Nijmegen. In de zomer komt het wel eens voor, door de vakantieperiode en de hogere productie, dat hij groenten naar de veiling in Bommel brengt. Elke veiling heeft tegenwoordig een biologische afdeling waar producten gebracht kunnen worden. Ook wordt er elke zaterdag aan particulieren verkocht. Openingstijd: van 09.00 tot ongeveer 16.00 uur. Ze hebben op zaterdag vaste klanten, die deze service zeer op prijs stellen. Het blijft ook echt service voor de klanten, want veel brengt het niet op. Misschien dat het met meer reclame maken wel zou lukken, maar daar streeft Carel niet naar. "Want", zegt hij, "ik verbouw liever dan dat ik verkoop".

Carel van Ditshuizen vertelt (met enige trots!) dat de tomaten en komkommers van Tuinderij

Zonneklaar via Odin geëxporteerd worden naar Noorwegen, Engeland, België, Frankrijk en Duitsland. Tomaten voor verwerking tot puree en tomatensap koopt men liever in het buitenland, daar zijn ze goedkoper (geen stookkosten). Op de terugweg worden biologische producten uit het buitenland naar Nederland meegenomen.

VEEL ARBEIDSUREN

Werken in een boerenbedrijf is altijd arbeidsintensief. Ook in het weekend moeten de ramen van de kassen open gezet worden en moeten de planten water hebben. Er is weinig vrije tijd: één week vakantie in de winter en een enkele keer een lang weekend. Volgens Carel is dat wel eens vervelend, maar er staat volgens hem een ander soort vrijheid tegenover; de vrijheid van werk indelen, van eigen baas zijn, en werken in de natuur. Maar economisch gezien komt het neer op veel arbeidsuren, grote risico's en een inkomen waarmee het net allemaal kan. Vroeger wilde hij wel eens een ander beroep, nu niet meer. De tuinderij uitbreiden of verkleinen wil hij niet. Wel wat minder werken, met meer hulp.

RAMPJAAR

Het jaar 1993 was voor de familie Van Ditshuizen een rampjaar. Als gevolg van een noodweer op 1 mei in dat jaar kwam er een modderstroom op het land terecht, waardoor de gewassen vernield werden en van het land spoelden. Dat had gevolgen voor de "mei-telling" die elk jaar plaatsvindt. Alle boeren krijgen in mei een oproep via hun Gemeente. Er moet dan opgegeven worden wat er op dat moment op het land staat. Hierop worden eventuele subsidies berekend. De modderstroom was in dezelfde periode als de "mei-telling". Derhalve klopte de subsidie-aanvraag niet met de "mei-telling" van Tuinderij Zonneklaar. Gevolg: de subsidie-aanvraag werd tweemaal afgewezen. Uiteindelijk werd Carel van Ditshuizen uitgenodigd om naar Den Haag te komen met bewijsmateriaal. Op 10 maart 1995 heeft hij bericht gekregen dat de subsidie alsnog toegekend wordt, verdeeld over een periode van vijf jaar. Het is de eerste keer dat hij een subsidie krijgt voor biologische landbouw. Maar, toch zijn de financiële gevolgen van die overstroming nu nog steeds te merken!

NATUUR EN RECREATIE

Recent is er besloten dat ook de subsidies niet alleen toegekend worden aan nieuwe biologische bedrijven, maar ook aan de al

EKO Tuinderij

Zonneklaar

Knapheideweg 76a Groesbeek

bestaande bedrijven; deze laatste krijgen wel minder. Deze subsidie komt echter uit de pot "Natuur en Recreatie", hetgeen Carel van Ditshuizen nogal ergerlijk vindt. Hij wil als tuinder te boek staan, en niet gezien worden als een hobbyboer. Hij vindt dan ook dat deze subsidies eigenlijk uit dezelfde pot betaald moeten worden als die van de reguliere landbouw. Dit zit hem echt dwars. Hij wil gewoon als boer erkend worden. Uit een andere pot betaald worden, betekent voor hem dat de biologische boeren niet serieus genomen worden, terwijl de meesten van hen toch al het pionierswerk verricht hebben!

MEER BIOLOGISCHE BEDRIJVEN?

In de omgeving van Groesbeek zijn vijf biologische bedrijven. Carel heeft wel eens contacten met Bioland in Kranenburg, De Dageraad in Ottersum, en met Vullings. Met bedrijven die met een abonnementen-systeem werken, heeft hij geen contact.

Op mijn vraag of hij toekomstmogelijkheden ziet voor meer biologische landbouw in de omgeving van Groesbeek, antwoordt hij dat het misschien wel mogelijk is, maar dat er eerst een ander landbouwbeleid door de overheid moet komen. En dan zal het nog niet meevallen!

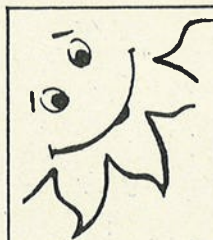
Ze moeten opboksen tegen de commercie en hoge productie. Volgens Carel zou de consument zich meer bewust moeten zijn van wat hij koopt. Een voorbeeld: bij Odin is er laatst een bespreking geweest met de tuinders naar aanleiding van het nitraatgehalte in raapstelen en andere bladgroenten. Ze willen bij Odin onderzoeken of het telen van raapstelen daarom gestopt moet worden. Carel stemt dan pertinent tegen. Hij is wel voor het streven naar nitraatverlaging in de groenten, maar vindt niet dat groentesoorten zomaar van de markt mogen verdwijnen. Hij vindt dat de consument zelf moet kiezen en zelf bewust met voeding om moet gaan. Verder merkt Carel op dat de grond in de omgeving eigenlijk niet zo geschikt is voor tuinbouw. Tuinbouwgrond moet vlak zijn, makkelijk "hanteerbaar". Toch zou hij wel mogelijkheden zien voor een paar nieuwe bedrijven, maar dan om in de behoefte van de eigen bevolking te voorzien. Een paar glastuinders bijvoorbeeld zouden er volgens hem wel bij kunnen.

TOT SLOT

Met dit interview over het bedrijf "EKO Tuinderij Zonneklaar" hebben we nogmaals de aandacht willen vestigen op biologische landbouw. Tevens op de mensen die er werken. Door hun inzet en overtuiging bewerkstelligen zij dat er kwalitatief zulke goede producten geleverd worden, die bovendien het milieu minder schade berokkenen dan met de reguliere teeltwijze het geval is.

Adri Versluis

**DIT BIOLOGISCHE GETEELDE PRODUKT
IS AFKOMSTIG VAN:**

Tuinderij "ZONNÉKLAAR"
C.F.L. van Ditshuizen
Knapheideweg 76a,
6562 DV Groesbeek
Telefoon 08891-74403

HOLLAND

Skal 6629

Gecontroleerd
door:
Skal
Postbus 384
8000 AJ Zwolle

Produkt:

Klasse: 1

Sortering:

Inhoud:

Datum:

SPIJKERBROEKEN

De spijkerbroek is een veel-verkochte kledingstuk: iedere Nederlander koopt er gemiddeld twee per jaar. De spijkerbroek blijft dus voorlopig modern. Toch is spijkerkleding nog steeds niet "bij de tijd", want het fabricageproces is nog altijd zeer milieubelastend. Het begint bij de katoenteelt (over katoenteelt hebben we eerder al eens uitgebreid over geschreven in het Groesbeeks Milieu Journaal). In de katoenteelt bedraagt de hoeveelheid chemische bestrijdingsmiddelen die gebruikt wordt ongeveer twintig procent van het wereldverbruik. Tegenwoordig wordt er ook katoen biologisch verbouwd, doch dit gebeurt slechts op kleine schaal. De vraag is of deze katoen gebruikt wordt voor spijkerkleding.

Recent heeft de Stichting Natuur en Milieu een test verricht door tien blauwe spijkerbroeken in het laboratorium te testen op milieuschadelijke stoffen. Wat leverde het onderzoek op?

Wat "eco-katoen" betreft kon alleen de fabrikant van het merk Esprit bewijsmateriaal overleggen dat ze in het fabricageproces eco-katoen gebruiken. De andere fabrikanten gebruiken dit niet omdat ze het te duur vinden. Spijkerbroeken worden meestal geleverd met

beeld het enzymenwasproces bij Esprit). Ook de broeken van het merk Tripper en Rifle worden zonder schadelijke chemicaliën gewassen. Soms is de laatste stap in het productieproces de behandeling met anti-kreukmiddelen; formaldehyde-houdende middelen bijvoorbeeld. Dit kan gezondheidsklachten veroorzaken bij productiemedewerkers, maar ook bij degenen die de katoenen kleding dragen. Uit de milieutest kwam dat in twee broeken slechts kleine hoeveelheden formaldehyde aanwezig waren. Uit het bovenstaande kunnen we opmaken dat van de tien broeken in de test de Esprit-broek de enige is die van eco-katoen gemaakt is en geen zware metalen bevat. Deze spijkerbroek komt dan ook als "aanbevolen spijkerbroek" uit de test. De andere broeken scoorden duidelijk minder.

Meer informatie over de testresultaten is te verkrijgen door de "Krant van Morgen, winter 1994/1995" (gratis!) aan te vragen bij de Stichting natuur en Milieu.

(Bron: Natuur en Milieu, januari 1995)

MILIEU RONDOM

indigo, een kleurstof die oorspronkelijk afkomstig is van planten. Tegenwoordig is er echter ook een synthetische indigo. Bij de fabricage van synthetische indigo zijn stoffen nodig die schadelijk kunnen zijn voor de mensen die er mee werken en die schadelijk zijn voor het milieu. Kleurstoffen kunnen zware metalen bevatten. De milieutest liet zien dat bijna alle spijkerbroeken zware metalen bevatten, zoals chroom, koper en nikkel. Onduidelijk in de testresultaten was of de indigo hier verantwoordelijk voor was, of dat het kwam door de verchromde, verkoperde of vernikkelde ritsen, knopen en spijkertjes. Tijdens het wassen (meestal via de stone-washed methode) zouden deze fornuituren een laagje kunnen verliezen. Vermeldenswaard is dat alleen de spijkerbroek van het merk Esprit geen zware metalen bevat. Deze broek was niet met stenen gewassen, maar met enzymen. De volgende (belastende) stap in het productieproces van spijkerbroeken is het wasproces: er worden namelijk meestal milieubelastende chemicaliën gebruikt. Er is de laatste tijd wel geïnvesteerd door de jeanswasserijen in schonere wasprocessen (bijvoor-

BIOLOGISCHE LANDBOUW

Er zijn drie boeken verschenen over biologische landbouw. De biologische landbouwbedrijven in Nederland nemen gestadig toe: momenteel zijn er ongeveer vijfhonderd. Zij gebruiken geen kunst mest en chemische bestrijdingsmiddelen bij de productie van groenten en zuivel. De kennis en ervaring, die de laatste tien jaar is opgedaan in deze vorm van akkerbouw, veehouderij en groenteteelt, is gebundeld in de drie boeken. Er is ook aandacht besteed aan afzet, prijsvorming en inkomen. Elk boek besluit met een reportage over een biologisch bedrijf.

Titels: "Biologische veehouderij" (223 pag.) door Kees van Veluwe; "Biologische akkerbouw" (240 pag.) door Jaap Melgers en "Biologische groenteteelt" (256 pag.) door Bart Willems. De prijs per boek bedraagt f 39,00. Uitgeverij: Jan van Arkel, Utrecht. De boeken zijn verkrijgbaar in de boekhandel.

OERBOS WORDT GEKAPT

In de bergen van Noord-Zweden is een gebied waar naaldbomen staan die honderd tot vierhonderd jaar oud zijn. De helft van dit gebied is beschermd. Wat de andere helft betreft heeft de Zweedse regering in december 1994 besloten dit laatste stuk "old growth"-bos niet te beschermen. De Zweedse milieu-organisaties konden niet bereiken dat het houtkappen verboden werd.

Ook in Noord-Finland, tegen de Russische grens, is nog een stuk oerbos. Het gaat om een zeer onherbergzaam gebied. Begin 1994 pas ontdekte men daar het bijna onaangetaaste oerbos. Finse milieugroepen zijn nog actief om het kappen te stoppen. In Zweden en Finland bestaat geen beleid om deze oude bossen te beschermen.

De "Taiga Rescue Network" (TRN) is in februari gestart met een Europese campagne voor het behoud van de bossen in deze streken. Het TRN is een wereldwijd netwerk. In Nederland is de Vereniging Milieudefensie hierbij aangesloten. De laatste oerbossen in Canada, Rusland en Scandinavië verdwijnen nog sneller door de houtkap dan de tropische bossen. Het TRN heeft in februari een rapport uitgebracht, waarin de namen staan van Scandinavische papier- en pulpfabrikanten die hun hout halen uit de gebieden die eigenlijk beschermd zouden moeten worden. Uitgeverijen in Nederland zullen door de Vereniging Milieudefensie benaderd worden om hun papier niet meer te kopen van de in het rapport genoemde Scandinavische papierbedrijven. Door al deze inspanningen probeert men te bereiken dat deze oerbossen voor een tragische ondergang behoed worden.

HANS WARREN EN JAC. P. THIJSSSE

De Zeeuwse schrijver/dichter Hans Warren (wonende in Kloetinge bij Goes) gaat voor het tijdschrift "Natuurbehoud" van de Vereniging Natuurmonumenten een aantal columns schrijven over de natuur. De eerste is reeds gepubliceerd in februari. Deze mooie column heeft als titel: "Zonder fakkel". We drukken de tekst hieronder af, zodat u kunt lezen wat Hans Warren in deze column te zeggen heeft.

Zonder fakkel

Met lege handen sta ik voor u, ik had een fakkel moeten dragen. Vijftig jaar geleden, op 8 januari 1945, stierf Jac. P. Thijsse, de man die ik in mijn jeugd het meest bewonderd heb. Ik heb het voorrecht gehad reeds als schooljongen met hem te corresponderen en hem in zijn levensavond enige malen bezocht. Hij was mijn leermeester en voorbeeld. En hij zag wat in mij. Weldra mocht ik meewerken aan De levende Natuur. Thijsse, ruim 79 jaar oud, stierf in de oorlogswinter, de verbindingen tussen Bloemendaal en Borssele waren verbroken, ik vernam zijn dood pas na de bevrijding. Was toen zelf 23. Later erfde ik een gedeelte van zijn bibliotheek en manuscripten, en nog niet zoveel jaar geleden kwam ik te weten dat hij gehoopt had in mij een opvolger te vinden, iemand die de fakkel voort zou dragen. Toen ik de brieven las waarin hij die hoop uitsprak, was ik ontroerd. Het speet me dat ik mijn vaderlijke vriend althans in dat opzicht teleurgesteld zou hebben. Het werd bij mij geen biologie als basis, maar literatuur. En ik heb mijn pen zelden gebruikt voor de bevordering van de natuurbeschermingsgedachte, schreef behalve Nachtvogels zelfs geen boeken over de natuur. Hoe me te verdedigen voor Thijsse's rechterstoel? Thijsse was een enthousiasteling en een optimist, hij hield van de mensen. Ik heb een nuchtere instelling, een sombere kijk op het mensdom en leven. Ik ben geboren en getogen in Borssele, voor de oorlog een onbekend paradijs, nu een notoire hel. Stap voor stap heb ik het zien gebeuren. Geen enkel verzet dat maar ook iets hielp. De natuur moest en zou tot de laatste vierkante meter opgeofferd, blauwe zeedistel en zeewinde, de dwergstern, zeehond en bruinvis, de schat van zeldzame fossielen, alles moest wijken voor fabrieken, kerncentrale, gif en stank. Aanvankelijk droeg ik de fakkel voort. Tot ik merkte dat de woede me aantastte. Ik wilde niet als een verbitterd mens verder, heb me ontplooid op andere gebieden van het zo rijke leven. Toch heeft de natuur mijn hart behouden. Ik zal het er in mijn volgende stukjes over hebben - alsof ik me tot mijn oude leermeester richt. Hans Warren.

Adri Versluis

MILIEU RONDOM

NOTA GEBIEDSGERICHT BELEID BUITENGEBIED TER DISCUSSIE

In het vorige milieujournaal maakten we melding van het uitbrengen van de nota "Gebiedsgericht beleid buitengebied" (GBB) met de belofte in dit milieujournaal daarop terug te komen. Deze nota vormt een belangrijk uitgangspunt voor het "Bestemmingsplan Buitengebied" en het "Ammoniakreductieplan". Beide plannen zijn van groot belang voor de ontwikkeling van het buitengebied van Groesbeek. De WMG heeft de nota zeer uitgebreid mondeling in een klankbordgroep en daarna nog schriftelijk becommentarieerd. Hieronder geven we een samenvatting van dat commentaar.

Inmiddels is, net voor het ter perse gaan van dit milieujournaal, de notitie met wijzigingen, aanvullingen en discussiepunten uitgekomen. Hierin zijn de reacties van alle insprekers verwerkt. We zullen in dit artikel ook een eerste reactie op die notitie geven.

DE STREKKING VAN DE NOTA GBB IN HET KORT

In de nota "Gebiedsgericht beleid buitengebied" is in een aantal hoofdstukken het beleid van de overheden beschreven met betrekking tot Groesbeek, worden diverse karakteristieken van het Groesbeekse buitengebied beschreven, zoals landschap, bodem, grondgebruik, flora en vegetatie en fauna. Het milieu wordt beschreven, de waterhuishouding en het landbouwkundig gebruik. Vervolgens worden de toekomstige ontwikkelingen van de landbouw geschetst op economisch en milieutechnisch vlak. Tenslotte wordt door middel van een streefbeeld aangegeven welke richting de gemeente op wil. Dit streefbeeld is in kaart gebracht. Deze kaart is op pagina 18 en 19j afgedrukt.

In het kort komt het erop neer dat de gemeente Groesbeek het buitengebied in een aantal deelgebieden opdeelt. In sommige milieugevoelige gebieden: beboste stuwwal (1); Noordelijk en zuidelijk hellingengebied (2 resp 6) Zuidelijk en noordelijke lage midengebied (5 resp. 4) en het plateau (3). In de deelgebieden 2,5,6 moet een beleid komen waar milieuvervuiling teruggebracht wordt. De activiteiten van de landbouw worden daar beperkt, zodat de natuur krijgt wat meer kans krijgt om zich te herstellen. In andere minder milieugevoelige gebieden (3 en 4) kan de landbouw wat meer zijn gang gaan.

COMMENTAAR BETREFFENDE HET ONDERZOEKSGEDEELTE VAN DE NOTA

1. Inventarisatie van de Groesbeekse natuur
Tijdens de bespreking van de klankbordgroep wees de WMG erop dat de inventarisatiegegevens betreffende flora en fauna in Groesbeek onvolledig waren en niet in historisch perspectief waren geplaatst. Wanneer men de Groesbeekse natuur in zijn historische context plaatst, krijgt men inzicht in de enorme achteruitgang ervan, die begon aan het begin van deze eeuw en onverminderd doorgaat tot de dag van vandaag.

Uit historische atlasgegevens en historische streekbeschrijvingen en inventarisatiegegevens over de ontwikkeling van de flora en vegetatie in de afgelopen eeuwen doemt een schrikbarend beeld op: de enorme verarming van de flora in het agrarische midengebied en zelfs grove aantastingen in enkele beschermde natuurterreinen, zoals de leemkuil bij de Heselenberg, De Mookerheide, De Mulderskop, het Groesbeeks Bos en het Natuurreservaat De Bruuk. Vooral bemesting, verdroging, verandering van grondgebruik, intensivering van de landbouw, het opruimen van landschapselementen, isolatie van resterende natuurterreinen, watervervuiling en verzuring hebben een hoge tol geëist.

Concrete voorbeelden in dit verband zijn:

- a. De dramatische achteruitgang van de vogelstand in Groesbeek (zie artikel Dick Visser).
- b. Hetzelfde geldt voor de vlinderstand (Chris van Swaay).
- c. Overall optredende verbraming van bossen en struwelen. Dit is een kenmerk van verzuring. Hetzelfde geldt voor het domineren van Bochtige Smele en Pijpestrootje in heidevelden en open bossen.
- d. Bossen verkeren in slechte staat. Veel bomen zijn ziek (mededeling SBB).
- e. De heidevelden (Mookerheide, Mulderskop) zijn in 15 jaar tijd helemaal vergrast.
- f. De Koepel is 1988 plotseling zo sterk verzuurd dat (bijna) al het leven massaal stierf.
- g. Het belangwekkende, maar vergeten natuurgebiedje de Leemkuil bij de Heselenberg, waarin uiterst zeldzame plantensoorten groeien (Duitse Brem) of groeiden (Zaagblad) valt ten prooi aan verdroging en verzuring.
- h. De Bruuk is, ondanks beschermende maatregelen, de afgelopen 50 jaar sterk achteruit gegaan. Ook hier treedt verzuring op (Milieujournaal 1994-78).
- i. Tenslotte is de mosflora in de bossen de afgelopen 10 jaar dramatisch veranderd als gevolg van verzuring.

Veel verzuurde gebieden worden kunstmatig in leven gehouden: van de vergraste heide wordt soms de verzuurde toplaag verwijderd, waarna tijdelijk herstel van de heide optreedt; het leven in de Koepel is na 'bemergeling' weer (tijdelijk?) teruggekeerd. Natuurlijk zijn dat maatregelen die de oorzaak niet wegnemen. Uiteindelijk is beperking van de milieuvervuiling de enige manier waarop op lange termijn het bestaan van de natuurgebieden verzekerd kan worden.

2. Beoordeling landschapselementen

In de nota wordt onderscheid gemaakt tussen hoogdynamische en laagdynamische landschapselementen. Laagdynamische landschapselementen hebben een lange ontwikkelingsduur, zijn soortenrijk en bevatten waardevolle natuur. Hoogdynamische elementen hebben een korte ontwikkelingsduur, zijn soortenarm of zijn door externe beïnvloeding sterk verarmd. Ze zijn vaak makkelijk vervangbaar. De gemeente wil deze hoogdynamische landschapselementen niet beschermen, de laagdynamische wel.

De WMG is het hier niet mee eens. Veel, thans hoogdynamische landschapselementen, zijn hoog dynamisch geworden door de vermessing en verzuring, die o.a. woekering van bramen, brandnetel en vergrassing tot gevolg heeft gehad. Dat wil zeggen dat, wanneer de milieu-

vervuiling ophoudt, ze weer laagdynamisch kunnen worden en dus waardevol worden. Daarnaast wordt de ecologische waarde van kleine landschapselementen mede bepaald door de ligging van die elementen ten opzichte van elkaar. M.a.w. er is geen rekening gehouden met de onderlinge samenhang (landschappelijk raamwerk) van die elementen.

3. Verkeer en vervoer

Waarom wordt er in dit kader geen aandacht geschonken aan het terugdringen van de automobiliteit (denk hierbij aan groene grens en Heumense Baan)?

4. Zandpaden en onverharde wegen

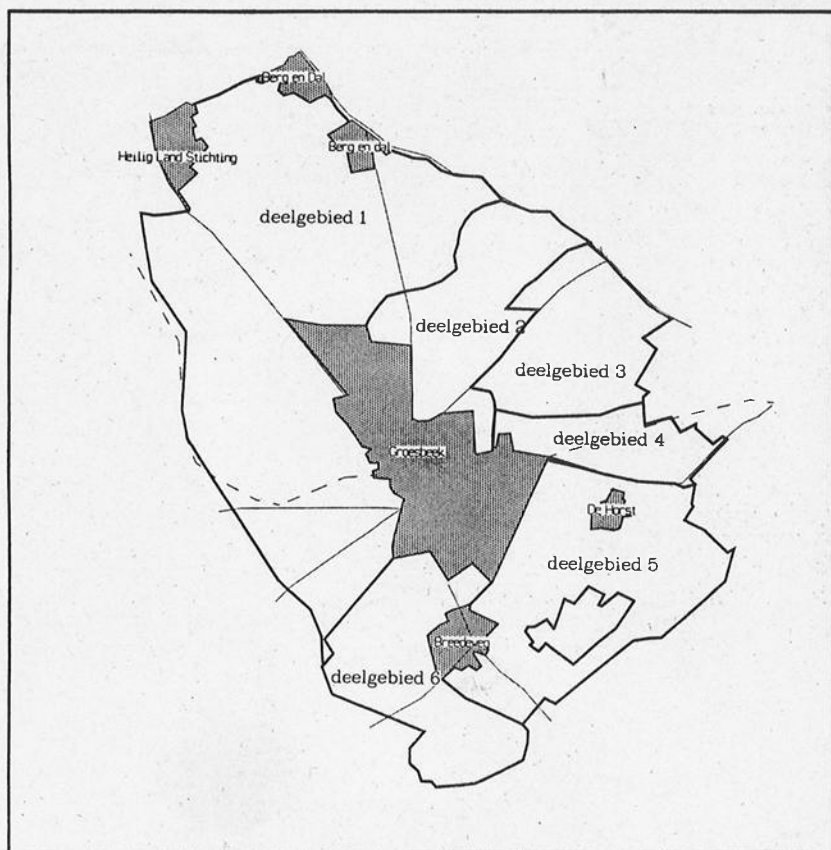
Tegenover een afname van de economische betekenis van de landbouw wordt gesproken over een toename van de economische betekenis van de recreatie (hoofdlijnen van het beleid). Waarom wordt hier niet gesproken van ontwikkelingsmogelijkheden van natuurrecreatie. Natuurrecreatie heeft de laatste 10 jaar een enorme vlucht doorgemaakt. Wandelen in de natuur wordt zeer populair. Kijk maar naar de ontwikkeling van de Lange-afstandspaden in Nederland (Pieterpad). Kwalitatief hoogwaardige natuur is in dit opzicht van groot belang en een goed netwerk van wandelpaden. Het netwerk van onverharde wandelpaden is in Groesbeek slecht ontwikkeld. In het Lage middengebied zijn zandwegen fragmentair aanwezig. Uitbreiding ervan voor de natuurrecreatie is gewenst.

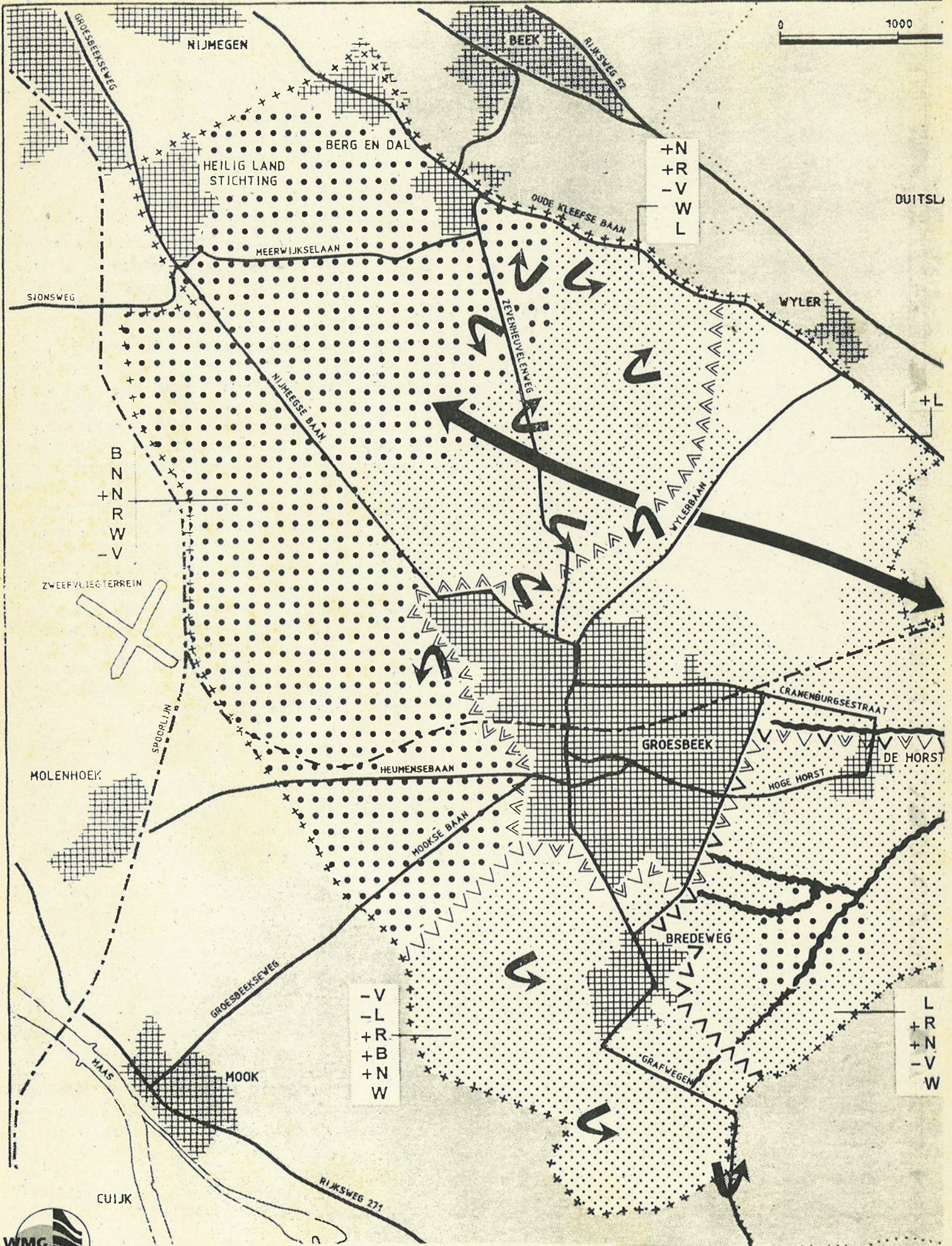
5. Veebezetting, vermessing, verzuring en verdroging

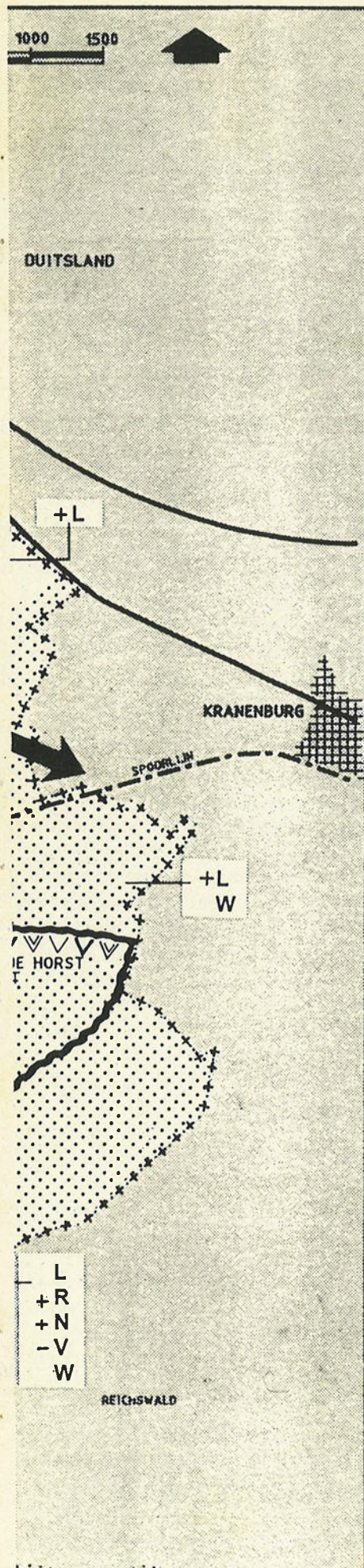
Volgens de Nota is er de laatste jaren een daling van het aantal dieren te bespeuren in de Groesbeekse landbouw. Bij checking aan de hand van recentere gegevens van de CBS blijkt hier vaak niets van. Daarbij is men vergeten aan te geven dat voor een aantal sectoren de vee-omvang juist sterk is toegenomen. De hoeveelheden graasdieren is meer dan verdubbeld in 5 jaar (van 600 in 1986 tot 1375 in 1990). Voor schapen heeft er in 10 jaar bijna een verviervoudiging plaatsgevonden (1981 429 stuks en 1991 1680). De Groesbeekse veestapel groeit derhalve nog steeds en daarmee het mestprobleem en de oplossing daarvan.

Daarnaast maakt de WMG zich zorgen over de discrepantie tussen de huidige veebezetting en vergunde veebezetting. De WMG vraagt zich af hoe die bedrijven komen aan de hoge vergunde veestapel. Die heeft de gemeente toch vergund? Hoe kan dat als er al sinds 1982 een groeistop is afgekondigd. Graag uitleg?

Overzicht van deelgebieden

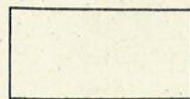

VERKLARING

+++++ gemeentegrens

..... rijksgrens

RUIMTE

open

besloten

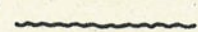
half besloten / half open

ecologische verbindingszone

beek tevens ecologische verbindingszone

beek

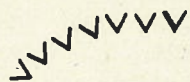

erosiedal

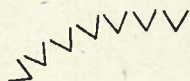
MILIEU

milieuzone verzuring

milieuzone verdroging

milieuzone vermesting

FUNCTIES

- L : behoud agrarische functie
- L : vermindering landbouw t.b.v. recreatie en/of wonen
- +L : ontwikkeling landbouw
- V : vermindering veestapel door aanpassing landbouw
- N : behoud natuur
- +N : ontwikkeling natuur
- R : behoud of zonerings recreatie
- +R : ontwikkeling recreatie
- W : behoud wonen en evt. vervanging landbouw
- B : behoud bos
- +B : ontwikkeling bos

KAART STREEFBEELD

GEMEENTE GROESBEEK
BESTEMMINGSPLAN BUITENGEBIED

Dit 'vergunning'beleid van de gemeente zal in toekomst een ernstige belemmering vormen voor het halen van de (nagestreefde) milieudoelstelling.

-De belasting van het grondwater met nitraat bedraagt nu 80 tot 90 mg /l (0-10m diep). In het eerste watervoerend pakket en 60-80 mg/l in het eerste watervoerend pakket (10-30m diep). Terugdringen tot 50 mg/l. in het jaar 2000 vereist drastische maatregelen op zeer korte termijn en lukt zeker niet met generiek beleid, eventueel aangescherpt met uitbreidingsverbod. Welke aanvullende maatregelen staat de gemeente voor ogen.

-De fosfaatproduktie door veehouderijen is momenteel in Groesbeek zo groot dat er, doordat het gewas het niet meer opnemen kan, sinds begin jaren '60 ophoping van fosfaat in de bodem plaatsvindt. Berekeningen (GMJ 1990-60) laten een accumulatie zien van inmiddels 3 ton fosfaat per ha. Deze hoeveelheid zal stijgen tot de evenwichtsbemesting bereikt wordt en dan gelijk blijven. Het is momenteel niet bekend in hoeverre er al uitspoeling van fosfaat naar grondwater optreedt. Het oppervlaktewater is in ieder geval wel vervuild. Uitspoeling van opgehoopt fosfaat kan jaren doorgaan, ook al wordt er geen extra fosfaat meer toegevoegd. Aanvullend onderzoek naar fosfaatbelasting/verzadiging/uitspoeling blijft gewenst. De WMG maakt zich ernstig zorgen over deze problematiek en vraagt zich af of de maatregelen die de gemeente ter beschikking heeft of wil nemen, voldoende zijn.

De gemeente steunt maatregelen die getroffen worden om verdroging tegen te gaan. Vooral rondom De Bruuk. Bij de kavelaanvaardingswerken zal er echter weer nieuwe ontwatering van percelen plaatsvinden, wat de verdroging in de hand zal werken. Verdroging van Kraaiendal door wateronttrekking en verdroging van de Leemkuil bij de Heselenberg worden niet genoemd.

COMMENTAAR BETREFFENDE DE HOOFDLIJNEN VAN GEMEENTELIJK BELEID

1. Verbreding landbouw versus behoud landschappelijk karakter van het buitengebied.

De WMG is van mening dat in Groesbeek (dus ook niet op het 'plateau' en het noordelijke deel van het lage Middengebied, de deelge-

bieden 3 en 4) geen extra milieubelastende activiteiten toestaan dienen te worden. In deze gebieden bevinden zich enige belangrijke natuurwaarden. Zo loopt door deelgebied 3 de voormalige spoorlijn. Daarnaast zijn de oostelijke delen van beide gebieden (Schildbroek en Elshof) wat natuur betreft van belang (voorkomen Kerkuil, Roodborsttapuit, Boomvalk, Geelgors, Patrijs). Er is hier sprake van een kwelgebied, dat vermestings- en verzuringsgevoelig is. Tevens ligt aan de Duitse zijde een nog vrij gaaf gebied met hoge natuurwaarde, dat in tegenstelling tot wat in de nota beweerd wordt, niet alleen water ontvangt uit het zuidelijk middengebied, maar ook water vanuit het plateau ontvangt (nabij Duitse Elsenhof ligt het beekje dat door water uit het plateau gevoed wordt.) Omdat heel Groesbeek een zuurgevoelig gebied is, dient ten minste aan generieke en door Provincie aangescherpte milieunormen eerst voldaan te zijn wil uitbreiding van bestaande agrarische bedrijven of nieuwvestiging mogelijk gemaakt kunnen worden. Aan deze voorwaarde wordt momenteel niet voldaan en het ziet er naar uit dat dit op de geplande termijn ook niet gehaald zal worden. De discrepantie tussen de door de gemeente Groesbeek vergunde en de huidige veestapel, heeft dit in de hand gewerkt.

Het lijkt ons ongewenst om in Groesbeek uitbreidingen of nieuwbouw van landbouwbedrijven toe te staan, zolang aan de eindnorm niet in zijn totaliteit voldaan is. Dus geen vestiging of uitbreiding ook al voldoet het bedrijf aan de op dat tijdstip geldende milieunormen. De betreffende agrarier moet na vestiging/uitbreiding de uitstoot verder beperken om de eindnorm te bereiken. De kans is groot dat dat niet lukt, zodat we dan alsnog met een te hoge milieubelasting zitten.

Dit risico mag niet genomen worden.

En zelfs al voldoet het nieuw te vestigen bedrijf wel aan de eindnorm, dan betekent die nieuwvestiging toch een extra belasting (van het vooralsnog nog steeds overbelaste milieu) en ook dat is niet gewenst.

Een duurzame en concurrerende landbouw in Groesbeek zal gezien de milieugevoeligheid van het gebied niet kunnen bestaan, als dat inhoudt dat de Groesbeekse boer wil concurreren met hun collega's op minder milieugevoelige gronden, die tenslotte het voordeel hebben van veel minder milieu-investeringen. Het is niet reëel een landbouw die dat voorstaat te stimuleren, want dat is dweilen met de kraan open. Daarom dient de landbouw op kwetsbare gronden zich in een andere richting te ontwikkelen, waarbij kwaliteit en milieu en niet kwantiteit de produktiewijze bepaalt. Ecologische landbouw (of geïntegreerde landbouw)

past hier wel in. Deze tak van landbouw heeft een flinke ontwikkeling doorgemaakt en is het kinder- c.q. geitenwollensokkenstadium gepasseerd. De gemeente Groesbeek dient agrariers die de omschakeling naar een dergelijke bedrijfsvoering willen/ durven te nemen, te stimuleren. Hierin zit de meeste dynamiek van de Groesbeekse landbouw. Als Groesbeek mede gebruik makend van het landelijke- en provinciale stimuleringsbeleid betreffende ecologische landbouw, snel inhaakt op deze 'alternatieve landbouwmethode' kan zij koploper worden, waardoor een duurzame en levenskrachtige landbouw in Groesbeek zeer zeker mogelijk is.

2. Natuurontwikkeling

De WMG is van mening dat, gezien de dramatische achteruitgang van de Groesbeekse natuur, alleen milieubescherpende maatregelen niet voldoende zijn om de natuurverarming tegen te gaan, maar ook dat er nieuwe natuur nodig is. Landbouwgronden zullen wellicht nooit meer natuurvriendelijk worden. Het intensiveringsniveau, zelfs van de biologische landbouw, is daarvoor te hoog. Aan de randen van cultuurland en daarbuiten (landschapselementen, natuurgebieden, bossen) is dat wel mogelijk. Daarvoor is niet alleen een schoon milieu onontbeerlijk, maar ook de omvang van de gebieden en de onderlinge verbindingen zijn van belang. In het cultuurland van Groesbeek ontbreekt het aan beide. Daarom is natuurontwikkeling noodzakelijk.

In Groesbeek zijn er drie plaatsen met zeer goede potenties:

1. Spoorlijn Nijmegen-Kleef. Dit landschapselement heeft momenteel al een hoge waarde. Er zijn ver ontwikkelde plannen om die waarde te vergroten. Hiertoe is dit project geadopteerd als project voor het "Internationaal Natuurbeschermingsjaar 1995". (zie Groesbeeks milieujournaal 79-1994).
2. Natuurontwikkelingsproject Leigraaf. De Leigraaf heeft zeer goede potenties om uit te groeien tot een natuurontwikkelingsstrook. Het zou ook kunnen uitgroeien tot een ecologische verbinding tussen De Bruuk en het Kranenburger Bruch. Dit project is opgenomen in het milieubescherpingsplan Groesbeek (zie Groesbeeks milieujournaal 79-1994).
3. Naast uitbreiding van bos in het zuidelijk hellingengebied (zie streefbeeld) is dit ook gewenst in het noordelijke hellingengebied. Bestaande bosschages aldaar zijn erg klein en daardoor erg kwetsbaar. Versterking door uitbreiding van enkele bouselementen zou op zijn plaats zijn. Ook zou gekeken

dienen te worden in hoeverre de sprengen die in het hellingengebied liggen en die nagenoeg verdwenen zijn, hersteld kunnen worden.

Wij vinden dat de gemeente in haar streefbeeld zou moeten aangeven dat meer natuurontwikkeling en ecologische verbindingen gewenst zijn en zowel de Spoorlijn als Leigraaf concreet aan zou moeten geven als zijnde daarvoor in aanmerking komend. Ook al is een Leigraafproject afhankelijk van de vrijwillige medewerking van de grondeigenaren, en misschien is het niet op korte termijn geheel te realiseren, dan vindt de WMG het opnemen ervan in het bestemmingsplan een eerste en noodzakelijke stap om verder te komen. De medewerking van andere overheden en instanties zal erdoor positief beïnvloed worden, waardoor de haalbaarheid sterk toeneemt. In de sterke erosiegevoelige 'plateaugebieden' (met inbegrip van Klein-Amerika) zou de aanleg van houtwallen in de vorm van graften in het veld en langs veldpaden aanbeveling verdienen om uitspoeling van grond bij extreme regenval (zoals in 1993 in de Bredeweg) tegen te gaan.

3. Landschapsbeleidsplan ter discussie

In het raadsvoorstel wordt het Landschapsbeleidsplan (als sectorplan naast een Ammoniakreductieplan) opnieuw ter discussie gesteld. In deze nota zou een Landschapsbeleidsplan al vervat zijn. Gezien het voorafgaande (slechte inventarisatiegegevens, het ontbreken van een historisch perspectief op natuur en landschap, onvolledige beschrijving landschapselementen en weinig doordachte visie hieromtrent en het ontbreken van mogelijkheden van natuurontwikkeling) zal duidelijk zijn dat de WMG het daar niet mee eens is. Een Landschapsbeleidsplan is volgens haar onverkort noodzakelijk om tot een visie te komen, die de basis kan vormen voor een concrete aanpak. Daar komt nog bij dat in voorliggende nota geen relaties worden gelegd met gebieden buiten de begrenzing: bijv. landschappelijke elementen binnen de bebouwde kom (Herwendaal, Foeperpot), Duitsland (Kranenburger Bruch) en golfbaan. Dit gebeurt wel in een Landschapsbeleidsplan. Tot zover een samenvatting van de reactie van de WMG op de nota Gebiedsgericht beleid buitengebied.

NOTITIE MET WIJZIGINGEN, AANVULLINGEN EN DISCUSSIEPUNTEN

1. Verwerking aanvullende gegevens WMG.

In de notitie met wijzigingen, aanvullingen en discussiepunten zijn de meeste aanvullende feiten betreffende de natuur in historisch perspectief, inventarisatie van flora en fauna, milieutoestand van de natuur, maar ook aanvullende feiten betreffende mestoverschot en veestapel overgenomen. Derhalve is er nu een goed beeld geschetst betreffende natuur en milieu in Groesbeek.

2. Uitbreiding van landbouw in twee deelgebieden

Daarnaast heeft de WMG nog een aantal opmerkingen geplaatst die als een discussiestuk besproken moeten worden. Zo vindt de WMG dat ook deelgebied 3 en 4 gevrijwaard moeten blijven van uitbreiding van milieubelastende activiteiten. De gemeente blijft bij haar standpunt dat dat wel moet kunnen om juist een versnelde afname van milieubelasting in de nog gevoeliger gebieden te kunnen bereiken. De landbouw in dat gebied moet overigens wel voldoen aan de landelijke milieunormen, wat volgens de gemeente de kwetsbare gebieden aan de Duitse kant de noodzakelijke bescherming zal bieden.

De WMG vraagt zich af of de landelijke normen wel gehaald kunnen worden als de landbouw de mogelijkheid krijgt in die deelgebieden uit te breiden. Voorts lijkt het verhaal van de mestquota wel hout te snijden, immers met melk werkt het systeem ook. We moeten echter de nadruk leggen op lijkt, want het grote verschil is echter dat mest niet naar een melkfabriek gaat zoals melk naar een zuivel-fabriek gaat. In die melkfabriek wordt de productie bijgehouden. Voor mest is zo'n systeem er niet. En zelfs als de hoeveelheid geproduceerde mest gekoppeld wordt aan het aantal dieren, dan moet ook de opgave van die veestapel juist zijn en gecontroleerd moeten worden. Het verleden heeft echter geleerd dat daarmee juist gesjoemeld is en dat de boeren ondanks een uitbreidingsstop in 1982 zulke vindingrijke tellers bleken te zijn dat ze in de praktijk ongehinderd konden blijven groeien.

Misschien is het beter niet de hoeveelheid geproduceerde mest c.q. het aantal dieren als uitgangspunt de quotum te nemen, maar de hoeveelheid meststoffen in de bodem in relatie tot de soort bodem en de nabijheid van natuur. De boer betaalt dan een heffing naar gelang de "voedingsstoffenschaal" waarin zijn perceel terecht komt. Dit systeem werkt volgens het principe: de vervuiler betaalt. De

boer kan op diverse manieren zorgen dat hij minder heffing betaald. Door meer grond te kopen, door mest te verkopen aan een mestfabriek of andere boer, gewas te verbouwen dat veel mest opneemt, door de mestproductie te verminderen door inkrimping van de veestapel.

Aan de andere kant kan een boer ook geld ontvangen als zijn mestgehalten lager zijn dan een vastgestelde nulwaarde. De ontvangsten worden betaald uit de opbrengsten. Uit diezelfde pot wordt overigens ook het meetnetwerk betaald. Het extra voordeel is dat boeren met schrale grond, die in de regel ook extensief gebruikt wordt en daardoor een hoge natuurwaarde heeft daarvoor beloond worden.

3. Natuurontwikkeling

Wat de natuurontwikkeling betreft, vindt de gemeente dat de Spoorlijn als lijnelement de functie recreatie en natuur moet krijgen, zolang dat geen beperking voor de landbouw betekent. Dat laatste is te sterk. Dat moet zijn dat dat geen invloed heeft op de milieuzonering. De gemeente acht de spoorlijn vooral belangrijk als leefgebied en minder als verbindingzone. Toch is dat niet juist. Er is ook een heel duidelijke verbinding. Een verbinding tussen het Groesbeeks bos en het Naturschutzgebiet Kranenburger Bruch. Hoewel de spoorlijn dus ook een belangrijke rol als verbindingzone vervult, kan de WMG kan zich in het gemeentebestuur vinden.

De gemeente vindt dat de natuurontwikkeling langs de Leigraaf die de WMG bepleit, aansluit bij reeds bestaande initiatieven van het polderdistrict, zuiveringsschap en past in het kader van de landinrichting. Natuurontwikkeling kan niet vastgelegd worden binnen een Bestemmingsplan zolang er geen zekerheid is voor verwerving van de gebieden binnen de planperiode. Het kan wel als wijzigingsbevoegdheid opgenomen worden. Het idee is om de aanwijzing de "Leigraaf als "Beek tevens ecologische verbinding" in het Bestemmingsplan op te nemen en de daadwerkelijke inrichting in overleg met de diverse instanties aan te pakken.

De WMG vindt deze aanpak te vrijblijvend en verwacht meer actieve steun. Zij wil dat de gemeente wel zekerheid heeft over de natuurontwikkeling langs de Leigraaf, want de planperiode van 10 jaar en in de praktijk vaak zelfs 20 jaar moet voldoende zijn om tot realisatie te komen. Instanties zitten vaak op elkaar te wachten. Als de gemeente Groesbeek het voortouw neemt in deze en dus ook haar nek durft uit te steken, volgen de anderen ook en raakt het plan in een stroomversnelling. De gemeente loopt natuurlijk wel enig risico, maar dat spoort

juist aan tot een voortvarende aanpak. Een extra, nog niet eerder zo expliciet argument dit project te steunen is dat er in de ondergrond van de leigraaf, analoog aan dat van de Bruuk water van het hoogste ecologisch niveau aanwezig is. Dit water wordt nu bij opkwalling vervuild en verliest zo zijn waarde.

Wat natuurontwikkeling in het noordelijke hellingengebied betreft, wil de gemeente ook dit nastreven mits dat past binnen het kader van het halfopen landschap. In het Landschapsbeleidsplan zal dit uitgewerkt worden.

De ontwikkeling van verbinding tussen Reichswald en De Bruuk worden ondersteund. Bufferstroken langs beken om vermesting en vergiftiging van beken tegen te gaan kan volgens de gemeente het best door middel van relatienota of aankoop (in kader van landinrichting) geschieden. Het eerste is niet mogelijk de relatienota-gebieden zijn al vastgelegd in de landinrichting. Daar zit geen ruimte meer.

Bestaande landschapselementen kunnen wel planologisch beschermd worden. De gemeente wil daarbij eventueel de hoogdynamische elementen opgeven. Nieuwe elementen kunnen niet als verzuringsgevoelig worden aangewezen.

De WMG maakt hierbij de aantekening dat zij vindt dat opgegeven hoogdynamische landschapselementen op zijn minst elders gecompenseerd dienen te worden.

4. Landschapsbeleidsplan

De gemeente ziet het Landschapsbeleidsplan als een uitwerking van het Bestemmingsplan. De globale visie per deelgebied uit het streefbeeld kan voor verschillende typen landschapselementen nader uitgewerkt worden in dat plan, bijv. visie op inrichting langs beken; visie op beheer steilranden, visie op houtwallen/singels enz.

5. Concrete invulling streefbeeld in Bestemmingsplan buitengebied

Het is volgens de gemeente niet mogelijk of wenselijk alles van de streefbeelden in het Bestemmingsplan onder te brengen. In het Bestemmingsplan kunnen, naast eventuele ruimtelijke basisvoorwaarden, alleen functionele ontwikkelingsmogelijkheden van meer en minder milieubelastende activiteiten worden opgenomen. Afstemming met andere instrumenten (landinrichting, Milieubeschermsplan, Ammoniakreductieplan, Waterhuishoudingsplan e.d.) is voor verwezenlijking van streefbeeld van groot belang.

Henny Brinkhof

Natuurgedicht

PALMZONDAG

Ga naar het dorp. Waar de straatweg
een scherpe bocht maakt naar rechts,
kiest links een smal, modderig pad
de lege velden. Neem het, loopt dan
rechtuit tot je bij een kleine groep
bottende wilgen niet verder kunt, doe
het hek open en steek het weiland
over, naar de schuur met het strodak.
De deur is aan de achterkant.
Maak je geen zorg, de klink is los.
Binnen staat een ezelin, haar kop
over haar zilveren veulen. Het staat
dromerig tegen zijn moeder aan,
het staat al te wachten, wit en hoog
zijn oren, zijn ingekeerde ogen groot
van eenvoud. Een keer zal het misschien
omkijken, maar niet van verdriet.

Gabriël Smit (1910-1981)

Uit: "Variaties van liefde"
(1966) Ambo, Utrecht

Thema-avond

Het belang van natuurbehoud

Spreker: Professor Dr. Victor Westhoff

Met enige trots maken we bekend dat we de beroemde professor Westhoff bereid hebben gevonden om op donderdag 11 mei te komen spreken over het belang van natuurbehoud. Hierbij nodigen we iedereen uit voor de avond, die gehouden wordt in cultureel centrum De Mallemolen en begint om 20.00 uur.

40 jaar lang is Westhoff de belangrijkste adviseur op het gebied van natuurbehoud geweest, maar nog steeds is de thans al 78-jarige internationaal vermaarde plantencoloog en voorvechter van de natuurbescherming niet moegestreden. Met niet aflatend enthousiasme legt hij steeds weer uit wat het belang is van natuurbehoud. Die uitleg blijkt nog steeds noodzakelijk, want hoewel iedereen met de mond beledigt dat natuur behouden moet worden, moet diezelfde natuur nog altijd wijken voor economische belangen: de A73, Schiphol, gasboringen in de Waddenzee, het landbouwbeleid. Niet alleen op nationaal niveau, maar ook het lokale Groesbeekse vlak hebben de beleidsmakers nog veel te weinig oog voor de natuur. Nog steeds delft de natuur, ondanks mooie woorden, het onderspit. De schrikbarende verarming van de natuur in Nederland, maar ook een Groesbeek, is dan ook niet uitgebleven en gaat nog steeds onverminderd voort.

Westhoff schreef van 1934 t/m 1991 maar liefst 487 boeken en artikelen over plantenkunde en plantencologie, 25 levensbeschouwelijke werken over mens en natuur en 43 (natuur)gedichten en gedichtbundels gepubliceerd. Sinds die tijd is deze lijst nog aangevuld met tientallen andere artikelen en boeken, waaronder het boek: De plantengroei van de Waddeneilanden. De meest bekend van zijn hand bij het grote publiek, is de serie *Wilde Planten*, waarvan tussen 1970 en 1973 drie delen verschenen.

Zijn betogen zijn vaak zeer prikkelend. Wat te denken van de uitspraak: "Voor die bossen (dennenbossen in Noord-Brabant) heb ik maar één heel eenvoudige oplossing -in brand steken. Gewoon de lucifer erbij en de vlam erin. De natuurwaarde van die bossen is nihil. De waarde van die terreinen zit hem in iets heel anders: het is onbemeste grond en die is in Nederland zeldzaam geworden". Maar ook uitspraken die zijn liefde en verbondenheid met de natuur weergeven, zoals: "Een plant heeft een volkomen zelfexpressie, terwijl hij tegelijk volledig weerloos is".

Wie kennis wil maken met de denkwereld van Victor Westhoff mag deze avond niet missen.

Het Golfhotel (Uitbreiding Golfbaan Groesbeek).

Hieronder volgt het verslag van de zitting in Den Haag op 9 maart 1995 bij de Raad van State. Namens de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek en de Werkgroep Milieubeheer voor het Stadsgewest Nijmegen waren Fred Boerwinkel en Jo de Valk aanwezig.

De kop in het artikel van de Gelderlander van 13 maart 1995 luidde: "VROM: WEINIG PROBLEMEN MET BOUW VAN GOLFHOTEL". Inhoudelijk klopt dit wel maar de titel is voor de lezers, die niet geheel op de hoogte zijn zeer misleidend, immers het lijkt alsof er dus weinig problemen zijn met de komst van een golfhotel. Echter, dit is slechts de conclusie van de Adviseur ten behoeve van de Raad van State van 31 oktober 1994 (!) en dus geen uitspraak van die dag. De uitspraak van de Staatsraad wordt pas over enkele maanden verwacht.

DE PARTIJEN

Bij de zitting waren naast bovengenoemde personen Das en Boom (Jaap Dirkmaat), de gemeente Groesbeek (A. den Boer), de Provincie (dhr. Fens) en de golfbaanclub aanwezig. De Staatsraad werd voorgezeten door oud Tweede Kamer voorzitter Dolman.

Zo'n zitting bij de Raad van State verloopt meestal als volgt.

Eerst is er een eerste ronde waarin de betrokken partijen hun zegje kunnen doen. Vervolgens worden er vragen vanuit de Staatsraad gesteld over de bezwaarschriften. Dan komt er een tweede en eventueel een derde ronde.

De WMG en de Werkgroep Milieubeheer uit Nijmegen hadden samen een pleitnota opgesteld, waarvan hieronder een kortere versie is weergegeven.

PLEITNOTA.

gemeente Groesbeek, uitbreiding golfbaan: aanleg golfhotel/nummer GO1.93.0358.

De Werkgroep Milieubeheer Groesbeek en de Stichting Werkgroep Milieubeheer voor het Stadsgewest Nijmegen maken bij dezen gebruik van de mogelijkheid om hun bezwaarschrift met betrekking tot de uitbreiding van

de Golfbaan te Groesbeek en de bouw van een golfhotel aan de Postweg nog nader toe te lichten. De U toegezonden stukken zijn U bekend; wat daarin staat hoeft niet nogmaals geformuleerd te worden.

Lange tijd geleden toen wij nog in overleg waren met de toenmalige directie voordat de golfbaan er überhaupt lag, maakten wij ons al zorgen over een mogelijke uitbreiding van de golfbaan en de bouw van een golfhotel. Wij hebben toen om schriftelijke toezeggingen gevraagd (zowel van de golfclubdirectie als van de gemeente Groesbeek) dat deze uitbreidingen niet zouden plaatsvinden. Deze toezeggingen hebben wij ook gekregen. Zie bijlage 2 van ons bezwaarschrift. Noch de gemeente Groesbeek noch Gedeputeerde Staten van Gelderland noch de Adviseur t.b.v. de Raad van State zijn hierop ingegaan! De toenmalige advocaat van de Golfclub durfde zelfs in andere zitting in het kader van een vrijstelling ex artikel 19 bij de Raad van State met deze toezeggingen voor zich, te beweren dat deze nooit gemaakt waren! Ze zijn wel degelijk gemaakt en iedere belanghebbende in deze zitting heeft die in zijn/haar bezit. Toch wil niemand hierop ingaan en dat bevreemdt ons ten zeerste.

OPMERKINGEN TEN AANZIEN VAN HET ADVIES VAN DE ADVISEUR T.B.V. DE RAAD VAN STATE

het beheersplan van de golfbaan

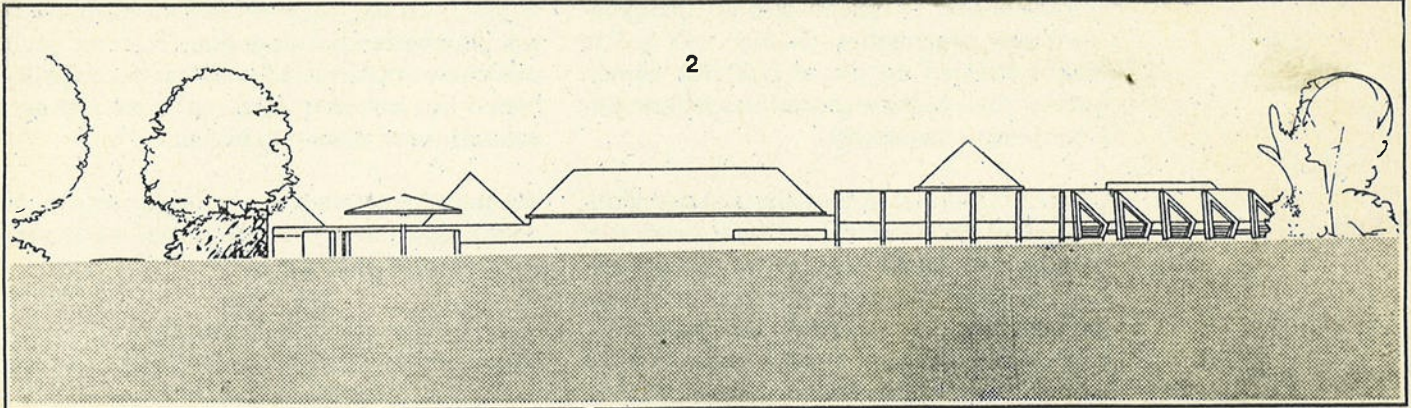
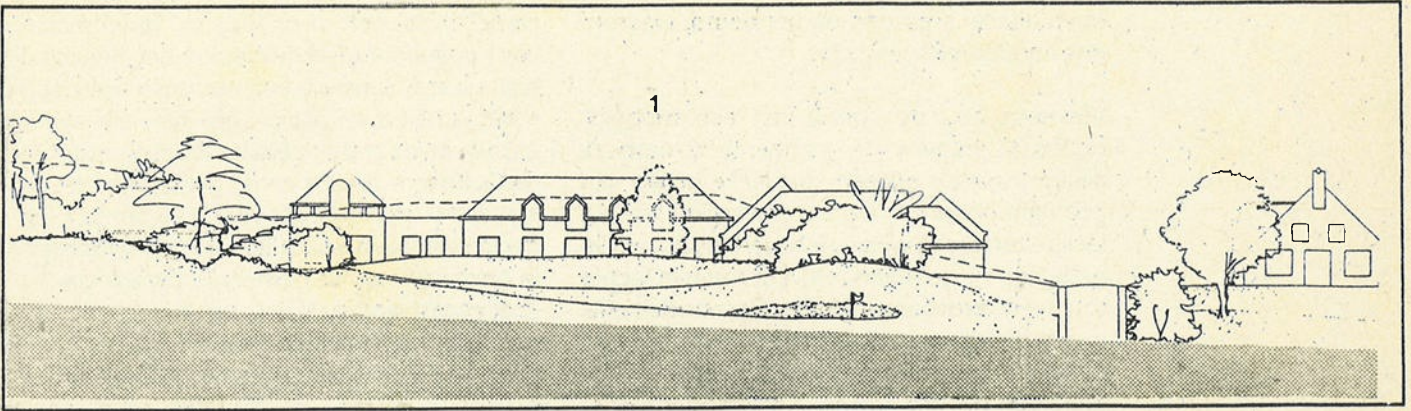
de Adviseur wijst in zijn advies op het inmiddels verschenen beheersplan, waarin zij het belang van dit plan noemt alsmede enkele voorbeelden uit dit plan. Aan ons is enige tijd geleden ook dit plan opgestuurd met het verzoek om op- of aanmerkingen te plaatsen. Dit hebben wij gedaan omdat het plan ons insziens verre van volledig is. Er zou -zonodig- vervolgens een overleg komen met de golfclub en de gemeente Groesbeek erbij om over onze opmerkingen en vragen te praten. Het enige wat gebeurd is, dat er een brief van de gemeente Groesbeek gestuurd is met de mededeling dat er mogelijk binnenkort een dergelijk overleg zou plaatsvinden. Maar tot op heden is dit niet gebeurd!

Het golfhotel

De plaats

Ook Uw Adviseur erkent dat de vestiging op de geplande plaats om diverse redenen inderdaad niet in overeenstemming is met het Streekplan Midden-Gelderland. Toch deelt hij de mening van Gedeputeerde Staten om met de bouw ervan in te stemmen.

1. Vooraanzicht golfhotel,
vanaf Nieuwe weg.
2. Zijaanzicht

Onder verblijfsrecreatie vallen volgens het Streekplan zones met bestaande concentraties van verblijfsrecreatieve voorzieningen. Uw Adviseur deelt de mening van GS die beweert dat een golfhotel tot horecabedrijven behoren en dat daar in het Streekplan geen expliciete uitgangspunten geformuleerd worden. Wij delen die mening niet.

De golfbaan Rijk van Nijmegen valt binnen het deelgebied Groesbeek van het Streekplan Midden-Gelderland. In dit deelgebied staat "Voor het deel dat op de stuwwal ligt, geldt dat geen mogelijkheden voor nieuwvestiging en/of uitbreiding van verblijfsrecreatie wordt gegeven, terwijl voor het overige agrarische gebied rond Groesbeek enige uitbreiding en nieuwvestiging mogelijk is". Het terrein van de golfbaan en dus ook van het geplande golfhotel ligt op dit deel van de stuwwal (de gemeente erkent dit ook zie bestemmingsplan Groesbeek 1985). Ook GS erkent dit. Naar onze mening mag er om deze reden geen golfhotel komen op die plek.

Inpassing in het landschap

Uw Adviseur is van oordeel dat het plan voorziet in een aanvaardbare inpassing van de bebouwing in het landschap. Het op te richten hotel zou van een schaal worden die die van de reeds aanwezige bebouwing in de directe nabijheid niet te boven gaat
In de aan U nagezonden stukken (dd. 21 - 12

-,94) die relevant zijn voor deze zitting zat een copie van een wat oudere tekening van het bureau Schwencke 'Bosch' Vandehoek uit 1990 met daarop het geplande golfhotel in relatie tot de andere bebouwingen. De tekening laat duidelijk zien dat het op te richten hotel wel de reeds aanwezige bebouwing in de directe omgeving te boven zal gaan! Ook de kaart "visueel effect golfhotel" in het bestemmingsplan "Uitbreiding Golfbaan Groesbeek" van juni 1992 laat duidelijk zien dat de hoogte en de schaal een grote aanslag betekenen op het gebied en dus zeker zal opvallen. (zie de tekening). Dus klopt de informatie van Uw Adviseur op dit punt niet! Ook zijn mening dat de visuele hinder zoveel mogelijk beperkt zal worden door de bebouwing laag te houden is dus onjuist!

De mening van Gedeputeerde Staten dat de keuze voor een golfbaan het half-open agrarische karakter reeds te niet zou hebben gedaan, noemt zij terecht niet. Een acceptatie van dit onzinnige argument zou ertoe leiden, dat iedere ingreep een volgende billijkt!

De noodzaak van een golfhotel

Uw Adviseur kan in beginsel de mening van Gedeputeerde Staten onderschrijven dat op deze locatie de behoefte aan een hotel bestaat. Wij zijn er nog steeds van overtuigd dat er geen noodzaak is om op het golfterrein een golfhotel te bouwen. De gemeente Groesbeek

heeft allerlei argumenten genoemd, waarom dat noodzakelijk zou zijn.

Allereerst zou de komst van een mogelijk golfhotel volgens de gemeente Groesbeek alleen inspelen op een specifieke groep van golf liefhebbers uit de zakenwereld, die die faciliteiten graag willen zien (verblijfsmogelijkheden op de golfbaan zelf). Dit zou niet leiden tot meer bezoekende spelers. Zeer onduidelijk is, wie er dan gebruik zouden mogen gaan maken van een dergelijk hotel. Reeds nu worden er in het bestaande clubgebouw allerlei vergaderingen en bijeenkomsten georganiseerd voor organisaties, die niets met golf te maken hebben en die er ook niet komen golfen (bv. beauty-special/vergaderingen Groesbeekse Tehuizen)!

GS stelt "Door het (internationale) bedrijfsleven wordt de nabijheid van een kwalitatief hoogwaardige golfbaan op hoge prijs gesteld. De aanwezigheid van verblijfsaccommodatie op het golfcomplex is daarbij een belangrijke voorwaarde. Het voorgaande, gecombineerd met de ligging binnen het Knooppunt Arnhem - Nijmegen, vormt mede een aanleiding om deze ontwikkeling welwillend te beoordelen".

Uw adviseur zegt ook dat deze (hoogwaardige) voorziening een bijdrage zal kunnen leveren aan de Ontwikkeling van het Stedelijk Knooppunt Arnhem-Nijmegen, zoals is voorzien in de Vierde Nota over de Ruimtelijk Ordening Extra.

Een oneigenlijk argument en geen ruimtelijk argument.

Uit een recent krantenartikel in de Gelderlander van 25/2/'95 blijkt: er is zelfs geen behoefte in Nijmegen en omgeving aan weer een nieuw hotel. Voorzitter Van der Veen van het landelijk hotelwezen zegt hier: "een nieuw hotel in de regio Nijmegen kan tot het faillissement van andere bedrijven leiden".

Wij verwijzen in dit verband naar de uitspraak over een andere gelijksoortige zaak in de gemeente Rheden. Hierin wordt het KAN als argument verworpen.

Ook vragen wij ons af of er een exploitatierekening bestaat, waarin de noodzaak van zo'n hotel is aangetoond.

Wij blijven van mening dat de bouw van een golfhotel een grote inbreuk zal betekenen op het landschap en het open karakter van het gebied ter plaatse.

Tenslotte zou de betreffende uitbreiding in-

clusief hotel een afronding en vervolmaking van het golfcomplex inhouden. Behalve dat dit niet zeker is (immers een commercieel bedrijf moet groeien en blijven groeien) zijn wij op grond van de eerder gedane toezeggingen van de Golfbaan-directie en de gemeente hier ook niet van overtuigd. Niet voor niets stond in een notitie van Buro Voogt B.V. uit 1990, gemaakt in opdracht van de gemeente Groesbeek "het meest optimaal zou zijn de gronden ten noorden van Huize Rhaetia tot aan de Derde baan en de Zevenheuvelenweg te verwerven, waardoor letterlijk en figuurlijk meer speelruimte ontstaat. Nader onderzoek heeft evenwel uitgewezen dat deze optie niet nu, doch wellicht wel op langere termijn tot de mogelijkheden kan behoren. Deze optie zal wel een aandachtspunt dienen te blijven."

Wij geloven niet meer in toezeggingen van de golfbaandirectie en van de gemeente Groesbeek over de golfbaan.

Vervolgens kwam er een betoog van Das en Boom van Jaap Dirkmaat, die begon met het verhaal van "nooit genoeg en altijd weer meer". Hij noemde o.a.

- de ernstige schade aan het droogdal
- dat de Rode Lijn in het Streekplan dan weer wel gehanteerd wordt en dan weer verschoven wordt door GS, wanneer het hun uitkomt
- In een van de rapporten wordt de aanplant van wintergroen in houtwallen genoemd als refugium genoemd voor de das.

Dit is volgens Jaap Dirkmaat volslagen onzin, behalve dat er nog geen enkele houtwal op de golfbaan aanwezig is, zal de das beslist niet onder hulst e.d. zijn toevlucht zoeken.

- een brief van de golfclub uit Roozendaal, met daarin ernstige schade toegediend door de das. Het argument van schade heeft de WMG ook al in een eerder stadium gebruikt maar werd toendertijd niet serieus genomen.

Vervolgens kwam dhr. Fens aan het woord namens GS. Hij was uiteraard volledig accoord met het advies en onderstreepte de behoefte van voorzieningen als een golfhotel.

Ook dhr. den Boer namens de gemeente Groesbeek noemde het advies voldoende bevredigend en vertelde dat men naar een zeer zorgvuldige afweging tot deze plannen was gekomen.

Hij vertelde echter ook, dat:

1. als de de gronden rondom huize Rhaetia toendertijd ook aangekocht hadden kunnen worden, deze gelijk meeegenomen zouden zijn met het plan van de golfbaan.
2. het argument van het KAN slechts een

- nevenargument zou zijn voor de gemeente Groesbeek.
3. door eigen initiatief van de gemeente Groesbeek de vergravingen in het droogdal zouden zijn hersteld.

De advocaat van de golfbaan tenslotte vertelde dat er een noodzaak zou zijn voor de combinatie golfbaan-hotel.

Vervolgens kwamen er enkele vragen van uit de Staatsraad over de bezwaarschriften. De WMG betoogde nog eens dat met het beoogde hotel een grote bebouwingsmassa in het betreffende gebied zal verschijnen. Volgens Fred Boerwinkel zal het golfhotel zeker 2 m hoger worden dan het nu bestaande clubgebouw. En dit is dus geheel in tegenspraak met wat afgesproken is. Het draait allemaal om de tekening in het bestemmingsplan zoals is afgebeeld.

DE TWEEDE RONDE

In de tweede ronde reageerde de WMG op het betoog van dhr. den Boer:

- ad.1. Als er toendertijd sprake zou zijn geweest van een dergelijke grote golfbaan, dan was de WMG nooit en te nimmer accoord gegaan met het plan.
- ad.2. In het bestemmingsplan zegt de gemeente Groesbeek zelf uitdrukkelijk dat het KAN zelf een belangrijk argument was,
- ad.3. Het initiatief om iets te doen aan de

vernielingen in het droogdal is van de milieugroeperingen gekomen zelfs met een schorsingsverzoek (zie verslag GMJ) en niet van de gemeente Groesbeek.

Als reactie op het verhaal van de advocaat van de golfbaan:
er zijn voldoende accommodaties in de buurt waar golfers kunnen overnachten en ook zaken kunnen doen.

Das en Boom noemde ook nog eens de aanleg van een 2 x 18 holes wedstrijdbaan in de gemeente Bergen in Limburg en ook de aanleg van een dergelijke baan aan de andere kant van de grens hier in de buurt.

Einde van de zitting

Wij wachten met vertrouwen de uitspraak van de Staatsraad af. Mocht die tengunste van de bouw van een golfhotel zijn, dan zou de getoonde tekening nog wel eens heel belangrijk gaan worden. We zullen dit zeer nauwkeurig in de gaten houden. De WMG is nu al zeker 10 jaar met de golfbaan bezig. Toendertijd zijn wij accoord gegaan met de aanleg ervan omdat er geen woningbouw op die plek zou komen, er geen agrarisch gebied meer zou zijn, er geen endurorit meer zou komen en ook vanwege de toezeggingen dat er geen uitbreiding tot een 2 x 18 holeswedstrijdbaan en dat er geen golfhotel zou komen. Dit vertrouwen hadden wij gesteld in de toenmalige golfbaan-directie en de gemeente Groesbeek. Zo zie je maar weer. Als we dit allemaal van te voren hadden (moeten) geweten....

Jo de Valk.

RESULTATEN ENQUETE WMG

In de winter van 1994/1995 hielt de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek een enquête onder haar ca. 175 donateurs en abonnees om hun ideeën over de werkzaamheden van de WMG te peilen en na te gaan of er eventueel mensen actief wilden worden binnen de vereniging. Hieronder het resultaat van de enquête.

GLOBALE GEGEVENS

Totaal aantal reacties: 63
Alleen op gestructureerde vragen geantwoord: 31

Alleen op "open vragen" (suggesties, deskundigheid c.q. actief willen zijn) geantwoord: 3

Op beide soorten vragen geantwoord: 29

N.B. Omdat het nogal eens voorkwam dat er een +/- of ? bij stond, of dat iets werd opengelaten, is er naast ja/nee ook een mogelijkheid "twijfel" (mogelijke oorzaken : onbekendheid, geen mening of "geen ja maar ook geen nee")

DE RESULTATEN

Bent u enigszins bekend met de WMG ?

ja 56
nee 4
tw -

Vindt u dat de WMG zich voldoende inzet ?

ja 49
nee 3
tw 8

Geeft de WMG voldoende aandacht aan publiciteit ?

ja 31
nee 11
tw 18

Is er voldoende aandacht voor:

- Jeugdedukatie

ja 41
nee -
tw -

- Volwassenenedukatie

ja 19
nee 13
tw 28

- Landschapsbeheer

ja 39
nee 4
tw 17

- Politiek

ja 41
nee 3
tw 16

- Voorlichting

ja 28
nee 14
tw 18

DE OPEN VRAGEN

Er is door 32 personen min of meer uitgebreid geantwoord op deze vragen. Uit de antwoorden zijn vier categorieën op te maken:

1. De reden dat men niet actief (meer) is:

Geen of te weinig tijd i.v.m. drukke baan of gezinsleven, overige belangrijke werkzaamheden, andere interesses, of te oud hiervoor.

2. Prioriteiten voor de WMG moeten zijn:

-Frequenter en direkter reageren op overheidsbeleid of gemeente-politiek (via de media)
-meer ledenwerving, bijv. via ronseling op thema-avonden
-meer publieksgerichte acties
-positievere PR
-inschakelen van scholen bij jeugdedukatie
-meer aandacht vragen voor het unieke karakter van het groesbeekse landschap
-onze zo fundamentalistische trekjes volhouden:
blijven doordrammen dus
-de gulden middenweg bewandelen i.p.v. gaan dwarsliggen

2a. Suggesties voor niet genoemde activiteiten:

-meer excursies, bijv. in de Bruuk, op de Jansberg, de Duivelsberg of in het Wald
-landelijke acties ondersteunen

- meer ludieke dingen, als een groene zanggroep of cabaretgroep
- voorlichting op scholen bijv. met een aangepast aanbod op Werkenrode
- andere mogelijkheid zoeken voor een heemtuin in Groesbeek
- andere naam voor de WMG : Werkgroep Natuur en Milieubescherming bijv. (over het algemeen is milieu vies, natuur lekker)
- het houden van een Milieu-aktieweekend
- de nieuwbouw van de Meent volgen i.v.m. de windvang van de molen

3. Waaraan wil men zelf een bijdrage leveren?

(hierop reageerden 10 personen)

- eenmalige activiteiten
- landschapsbeheer
- landschapsonderhoud mits het geen arbeidsplaatsen vervangt
- eens samen rond de tafel met bestuur IVN R.v.Nijmegen
- mentale steun in de vorm van abbonnement Milieujournaal
- reageren op gemeentebeleid
- voorlichting
- af en toe een excursie begeleiden
- meer publiciteit geven aan unieke karakter van Groesbeeks landschap

- voordracht/lezing geven
- artikelen schrijven
- PR-activiteiten
- voegeexcursies begeleiden
- jeugdedukatie
- volwassenenedukatie

4. Op welke deskundigheid kan de WMG een beroep doen?

(hierop reageerden 14 personen)

- kennis landschapsbeleid, ruimtelijke ordening
- gemeentepolitiek
- biologie edukatie
- jeugdedukatie
- faunabeheer (m.n. vogels)
- groesbeeks landschap
- natuurbeheer
- ecologie planten en ecosystemen
- plantensociologie en floristiek
- bestuurslid landelijke insecten werkgroep
- lid cie. natuurgidsen in opleiding
- bestuurslid IVN Maas en Niers
- redaktielid Manie
- vogels
- geschiedkundige ondersteuning regio
- marterachtigen en roofvogels
- lid steunfractie Statenleden Groen Links
- provinciale aangelegenheden

VEETEELT IN BOURZANGA (Burkina Faso)

Het volgende artikel is geschreven door Bertine Lamers uit Groesbeek. Bertine volgde na het stedelijk gymnasium te Nijmegen een opleiding Bosbouw aan de Landbouw-universiteit te Wageningen. Zij liep stage gedurende 8 maanden in Mexico en 8 maanden in Burkina Faso (voorheen Opper Volta). Ook werkte zij 3 maanden op een kibboets in Israel. Zij studeerde af in 1992 en ging 2 maanden terug naar Bourzanga om te zien of haar projekten waren aangeslagen.

Nu is zij uitgezonden via de Servite Allemand de Developpement, gevestigd in de hoofdstad van Burkina Faso, Ouagadougou. Zelf werkt zij in Ouahigouya, geeft cursussen en werkt mee aan verschillende projekten als boomaanplant, irrigatie etc. In mei 1993 diende zij met de Union Naaba-Kulga de Bourzanga een voorstel in bij de gemeente Groesbeek om te komen tot een samenwerkingsverband

BOURZANGA (departement van Burkina Faso)

- ligging: noorden van Burkina Faso, West-Afrika
- inwoners: de Mossi, Fulse en Peulh volken
- klimaat: regentijd vanaf mei-oktober, 300-600 mm per jaar
(in Nederland 700 mm per jaar)

Van oudsher waren de Mossi en de Fulse landbouwers, en de Peulh veehouders die enkele maanden per jaar rondtrekken met het vee. Tegenwoordig vervaagt deze grens en gaan steeds meer boeren over op het gemengde bedrijf.

Kleinvee en pluimvee spelen een belangrijke rol (als kado) bij het onderhouden van sociale relaties en bij feesten. Ook dient het kleinvee als spaarpot voor de boer(in) wanneer er eens snel geld op tafel moet zijn. In de regentijd worden de schapen en geiten gehoed door kinderen, in de droge tijd lopen ze los omdat ze dan geen schade kunnen toebrengen aan de oogst.

Tijdens de regentijd geven de Mossi en Fulse hun grootvee mee aan een Peulh wanneer hij gaat rondtrekken, om te vermijden dat dit vee de gewassen op de velden opeet. In ruil daarvoor kan de Peulh de produkten van het vee gebruiken of verkopen. De Peulh maken 10 procent uit van de bevolking, en zij hoeden 56% van het rindvee: vee van henzelf en vee dat aan hen is toevertrouwd door de akkerbouwers.

Na de oogst komt het grootvee weer terug. Ze eten dan de oogstrestanten op en bemesten tegelijkertijd de bodem.

De bodems zijn niet erg vruchtbaar en de

structuur is slecht. Bovendien hebben ze de neiging dicht te slaan zodat het water direkt wegstroomt met als gevolg erosie. De bodems in de buurt van de huizen worden goed bemest en gebruikt voor mais.

De mais is in augustus rijp en dient ter overbrugging tussen de opgeraakte voedselvoorraad van vorig jaar en de nieuwe oogst van gierst en sorghum. Er wordt vooral gebruik gemaakt van organische mest (omdat kunstmest te duur is) die ook de structuur van de bodem verbetert. Steeds meer boeren passen het proces van composteren toe: hiervoor wordt mest, stro, huishoudelijk afval, klei en as gebruikt. Er is echter niet genoeg compost om alle velden te kunnen bemesten en ook het transport ervan naar de velden is een probleem.

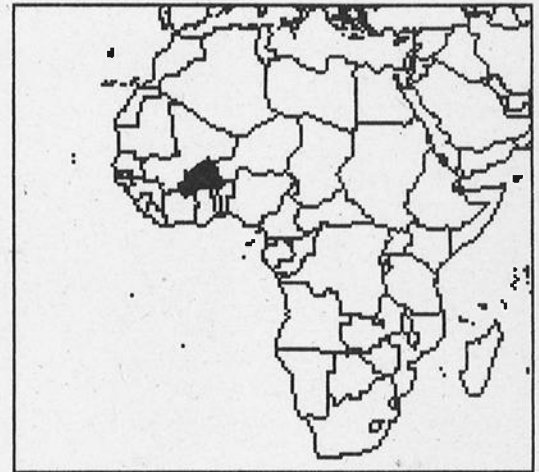
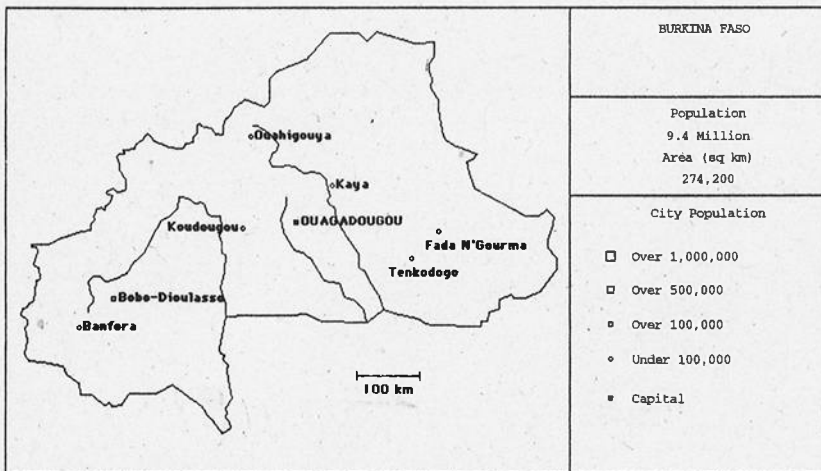
Het ploegen van de grond maakt een betere groundbewerking in minder tijd mogelijk. Er kan zo meer grond in gebruik worden genomen. Maar er wordt dan bij het begin van de regentijd van de trekdiereen al een grote inspanning verwacht: hun conditie is nog slecht vanwege het geringe eiwitrijke voer en de grote hitte.

Het (klein)vee is voornamelijk afhankelijk van de natuurlijke vegetatie. Echte weilanden zijn er niet. Ook hebben de boeren nauwelijks tijd om hooi te snijden als het gedroogd is omdat deze periode samenvalt met de wiede- en oogstperiode van hun mais, gierst, sorghum en pinda's. Pas vanaf maart wordt het veevoer aangevuld met wat de boer(in) opgeslagen heeft: hooi, oogstresten zoals sorghumstengels en pindabladd of niébé-blad (een boonsoort).

Door de toenemende concurrentie tussen landbouwers (die steeds meer vee gaan houden) een veetelers (die gebruik willen maken van hetzelfde stuk grond voor hun vee) neemt ook de overbegrazing toe. Er is dan sprake van overbegrazing: kleine boomzaailingen worden dan bijvoorbeeld opgegeten alvorens uit te kunnen groeien tot een echte boom. Vooral geiten zijn de boosdoeners: zij eten alles tot een hoogte van 1.50 m.

Een oplossing zou zijn de dieren op stal te houden, maar dit zou een grote voedervoorraad en opslagcapaciteit bij de boer inhouden, hetgeen niet het geval is. Een boer zou veevoer kunnen verbouwen, maar dit vraagt goede grond en concurreert met de verbouw van belangrijke gewassen. Een ander alternatief is de dieren te laten grazen onder de hoede van een herder.

Copyright 1991, 1993 Broderbund Software, Inc.
All Rights Reserved Worldwide.

DE UNION NAABA-KULGA

Deze Union (vgl landbouwcoöperatie) zetelt in Bourzanga en bestaat uit 67 groupements (dorpsverenigingen) uit Bourzanga en omliggende dorpen. Elke groupement heeft 40 tot 200 leden en betaalt elke 2 jaar 2500 fCFA (ca. 2,-) aan de Union.

De Union Naaba-Kulga heeft al veel gerealiseerd op het gebied van landbouw, bosbouw, veeteelt, erosiebestrijding, natuurbeheer, watervoorziening en alfabetisatie. Op het gebied van veeteelt lopen er o.a. de volgende 2 projecten.

-Schapenproject

Sinds 1991 loopt er via de Union een schapenproject. In de maanden september en oktober, d.w.z. de oogstmaanden waarin er geld voorhanden is, worden er schapen (rammen) uitgedeeld aan vrouwen.

Per vrouw 2 dieren, die op eigen erf verzorgd moeten worden om overbeweiding tegen te gaan.

De Union zorgt voor de aankoop, de inentingen tegen pest en pillen tegen wormen en subsidieert per dier ook een zak zemelen. Inkoopkosten per ram: ca. 12.000 fCFA (43,-)

De vrouwen betalen 2500 fCFA per ram terug aan de Union. Daarnaast zorgen ze zelf voor voer in de vorm van katoenzaad, oogstresten, pindabladeren, dolique en hooi.

Regelmatig komen de vrouwen bij elkaar om de rammen te laten wegen en om het te laten keuren. Dit stimuleert de vrouwen ook om optimaal te presteren als ze zien dat een schaap van een ander nog dikker is. Tevens is het een gelegenheid om ervaringen uit te wisselen.

Als de dieren na 10 maanden vetgemest zijn worden ze verkocht voor ca. 27.000 fCFA per ram. Dit gebeurt in mei, vlak voor het islamitische Tabaski feest. De winst is helemaal voor de vrouwen. Meestal zorgt de Union voor de

klanten (in eigen regio, omdat vervoer een groot probleem is), maar ook gebeurt het dat tussenhandelaren de schapen opkopen en ze naar Ivoorkust exporteren. Daar wordt wel wat meer verdiend aan een schaap: van 50.000 tot soms 100.000 fCFA per dier!

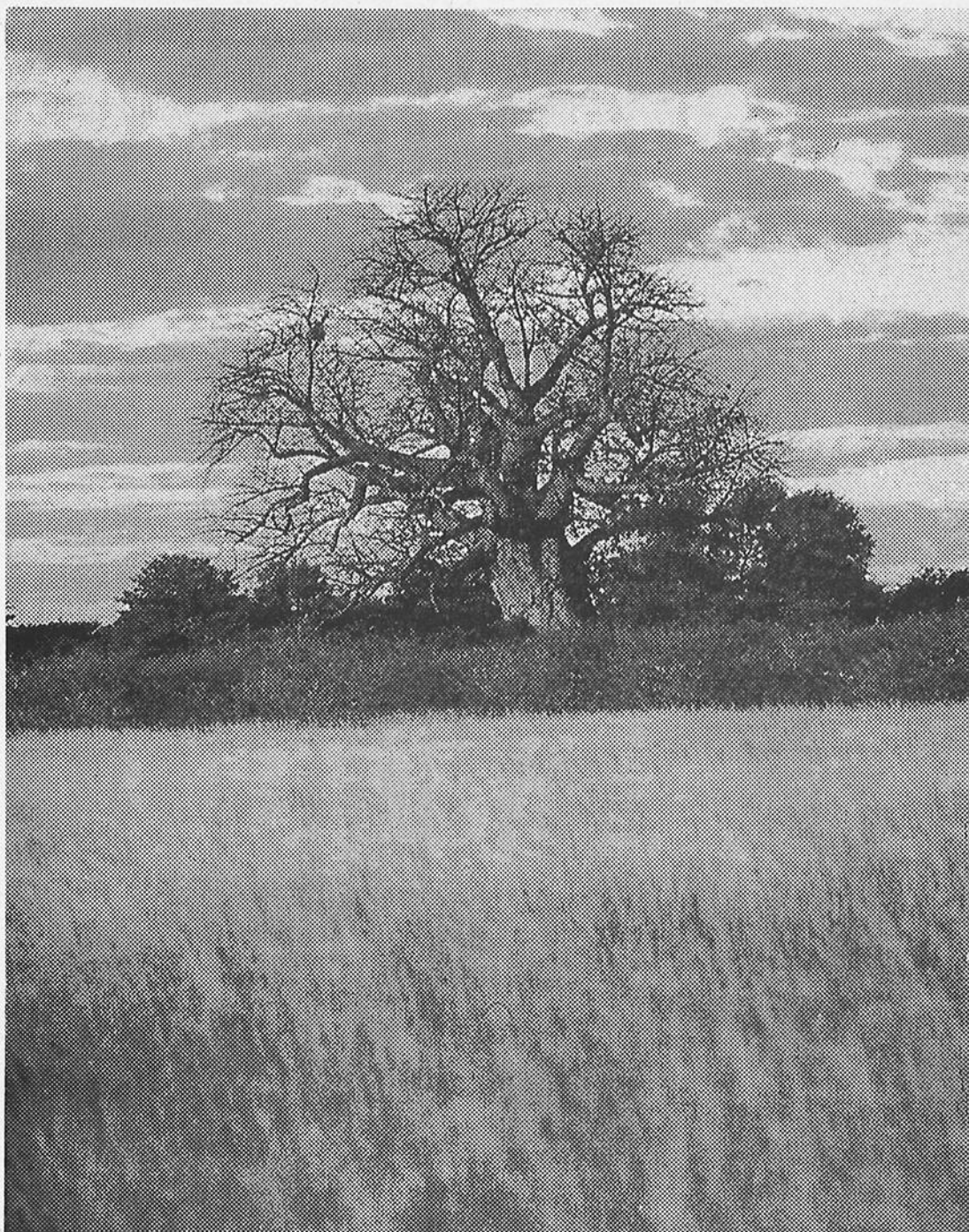
Een ram dat te snel sterft, wordt gekeurd door een veearts. Als het vlees goed wordt bevonden, wordt het vlees verkocht, zo niet dan koopt de Union een nieuw schaap voor de vrouw.

Van dit systeem hebben zo'n 450 vrouwen uit Bourzanga en 6 omliggende dorpen geprofiteerd.

- het "parc" project

Een ander project dat de Union 2 jaar geleden heeft opgezet is een "parc" voor 49 oaien (een parc is een omheind terrein). De lammeren van deze oaien worden steeds verdeeld onder de vrouwen van eerdergenoemd project, zodat ze niet van elders hoeven worden aangekocht. Een Peulh herder zorgt voor de dieren. Overdag hoedt hij ze in het veld en zorgt dat ze geen schade aanrichten, 's avonds worden ze in de stal in het parc gebracht. De Peulh herder krijgt hiervoor 5000 fCFA betaald als mede voedsel en kleding. Het is niet mogelijk de schapen de hele dag in het parc te houden omdat er niet genoeg voer voor ze is. Het parc heeft naast een stal, ook 2 composthopen en een opslagplaats voor Dolique. Een eindje van het parc wordt 1 ha Dolique verbouwd. Dolique is een stikstofbindend voedergewas met een hoog eiwitgehalte. Wanneer een schaap goed gevoed is, kan ze 2 maal per jaar lammeren werpen en dit tot op een leeftijd van 14 jaar. In 1993 zijn alle lammeren gestorven omdat ze niet op tijd gevaccineerd waren. Nu zijn ze dat wel: in 1994 werden 40 lammeren geboren, gezond en wel.

Ook zij krijgen zemelen, likstenen, katoenzaad, pinda- of niebe blad (koeieboon), Doli-

que en hooi te eten.

Op dit moment bestaat er 1 parc. Graag zou de Union er nog 2 bij willen hebben in het departement om alle dorpen te kunnen verzorgen. Een andere wens is een parc voor koeien. Deze leveren namelijk een grōtere winst op dan schapen en daarbij kunnen ze ook gebruikt worden als trekdier. Enige ploegen zijn er al; deze worden op het moment door ezels getrokken. Maar omdat deze te weinig kracht hebben gaan de ploegen niet diep genoeg in de bodem en zouden ossen beter zijn. Tot nu toe wordt het grootste deel van de velden in Bourzanga met de hand bemest, ingezaaid, gewied en geoogst. Een persoon kan met de hand zo'n 3 ha per jaar

bewerken. Met dierlijke trekkracht zou dit areaal aanzienlijk vergroot kunnen worden.

PARALLEL MET EUROPA

Veel vee uit Burkina wordt geëxporteerd naar de omliggende landen, vooral naar Ivoorkust, waar grote vraag is naar vlees. Sinds 1985 zijn daar de ingevroren vleesimporten uit Europa verhoogd. Zodoende was de markt voor rundvlees uit de Sahel sterk verminderd. Europa had een overschot aan rundvlees, wat een gevolg was van de politiek om de melkproductie te verminderen (de invoering van melkquota). Daarentegen ondervond de import van vlees

van kleinvee in Ivoorkust weinig concurrentie van Europa.

Sinds januari 1991 heeft Ivoorkust een systeem ingevoerd van compenserende heffingen op de invoer van niet-Afrikaans vlees.

De prijs van dat vlees verhoogde dus, ook nog eens als gevolg van de kleiner wordende overschotten in Europa. De import van vlees uit de Sahel profiteerde echter niet veel van deze maatregel, want nog steeds was de prijs van Sahelvlees hoger dan dat van niet-Afrikaans vlees. Ook gingen consumenten met een kleine beurs meer vis kopen. De koopkracht van de Ivorianen was verminderd en beïnvloedde op negatieve wijze de vraag naar rood vlees. In de jaren '90 en '91 heerste grote droogte waardoor veel vlees uit de Sahel naar Ivoorkust werd geëxporteerd en de prijzen veel lager werden, met alle gevolgen vandien voor de veehouders in de Sahel.

Vanaf midden jaren '80 gaf Brussel uit het landbouwbudget van de Europese Unie meer dan 1 miljard gulden aan Europese handelaren voor exportsubsidies om rundvlees naar West-Afrika te verschepen. Tegelijkertijd werd uit het EU-budget voor ontwikkelingssamenwerking enkele tientallen miljoenen gulden besteed voor projecten ter ondersteuning van de Westafrikaanse veehouderij! Een duidelijk geval van gebrek aan samenhang tussen de verschillende onderdelen van het EU-beleid jegens de ontwikkelingslanden. Gelukkig zijn intussen de uitvoersubsidies met bestemming West-Afrika verlaagd. Een andere meevaller was de devaluatie van de munt van de fransta-

lige Westafrikaanse landen (de fCFA) in januari '93 die de invoer nog duurder maakte.

De invoer van EU-vlees in bijna alle Westafrikaanse kustlanden loopt terug. De veehouders uit de Sahel hebben een deel van hun traditionele afzetmarkten heroverd op de Europese handelaren en de veeprijzen stijgen. Begin 1994 kon Burkina Faso meer dan twee keer zoveel vee kwijt in haar buurlanden als in begin 1993. Helaas heeft Ivoorkust midden '94 op de hogere prijzen gereageerd door de invoerrechten voor bevroren vlees te verlagen, dit alles om het goede humeur van de stedelijke consument te bewaren.

Melk

Een zelfde parallel als voor de relatie tussen EU en Westafrika voor vlees kan worden getrokken, geldt voor de melkafzet. In heel Burkina Faso liggen de schappen van de winkels vol met zwaar gesubsidieerde (vooral hollandse) melkpoeder en geconcentreerde melk. En dat terwijl de plaatselijke melkverwerking in Ouahigouya, moeite heeft om verse melk aan de man/vrouw te brengen. Zogende moeders denken dat het beter is om Europese melkpoeder aan hun baby's te geven, omdat "alles wat uit Europa komt toch beter is"

Ze moesten eens weten...

(Een bijdrage voor het projekt kan gestort worden op giro 310031 of rek.nr.920455204, t.n.v. Werkgroep Vredesinitiatieven Groesbeek, o.v.v. Bertine Lamers)

AARDHUISPAGINA

3 december 1994
Braakballen

Vandaag hadden we het over braakballen. Alle 18 kinderen gingen aan tafels zitten en er lag voor ieder kind klaargelegd 1 papier en 2 naaldjes. je raad het al we gingen braakballen uitpulleken. en als alle kinderen klaar waren gingen we natuurlijk pauzeren met chocolademelk, limonade en heerlijke spekulaasjes. daarna gingen we weer in de kring zitten. Henk kwam aan met een super braakbal (niet echt hoor het was van een ballon gemaakt) en daarin zaten chocolade kikkers. daarna gingen nog een paar kinderen met henk mee om aan de vijver te werken. zelf wat ik het leukst vond was de braakballen uitpulleken

Van karlien Hamilton

17 december 1994
Kruisen maken

Vandaag gingen we kruisen maken voor de aktie op de heumensebaan. eerst moest je 1 doormidden zagen dan had je nog een andere plank die je heel moest laten en dan spijkeren als een kruis daarna moest je met potlood een naam van een dier opschrijven. die vaak wordt dood gereden, ik heb hert gedaan, als je dat met potlood had gedaan moest je die naam overdoen met zwarte verf toen hadden we pauze met wafels en chocolademelk, na de pauze gingen we voederplanken voor de vogels maken je kreeg een plank en je moest buiten takken zoeken zoeken als je dat gedaan had moest je die op de rand spijkeren en ijzerdraad door gaten doen die je moest boren je had ook pinda's die je aan een ijzerdraad kon doen. het was een leuke natuurclubdag

Groetjes

-xxx-

Cécile Janssen

N.B. in de pauze hadden ze voor mij iets anders dan wafels, ik weet niet hoeveel kinderen er waren.

het leukst vond ik kruis maken

4 januari 1995
Nestkasten en vetbollen

We zijn vandaag met 20 kinderen nestkasten gaan maken.

We moesten planken op maat zagen en in van die planken werd een gat geboord.

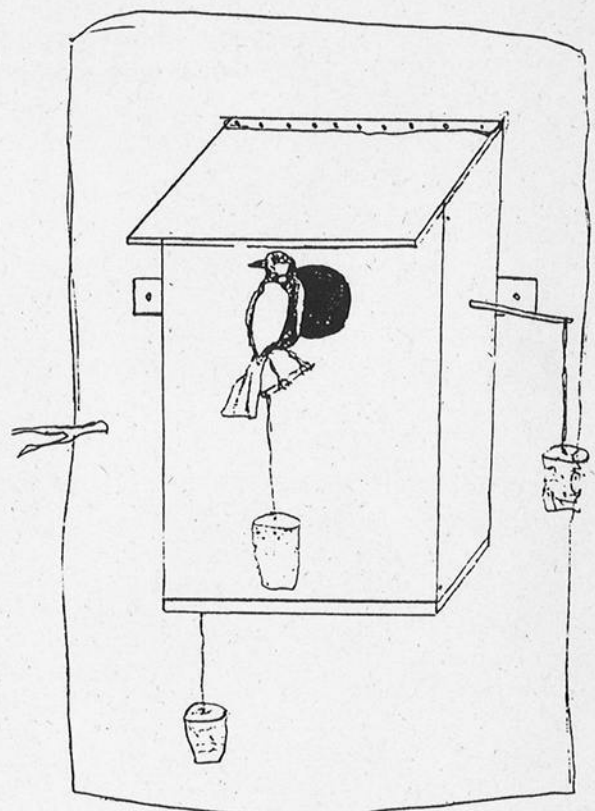
Daarna moesten we de plankjes op elkaar spijkeren het resultaat: een prachtige mezenestkast.

In de pauze kregen we heerlijke tarwekoekjes en chocomelk!

Na de pauze gingen we vetbollen maken. Je pakt een plastic bekertje en giet het half vol met vloeibaar frietvet.

Daarbij doe je hem verder vol met vogelvoer. Dit zet je buiten of in een bak water neer. als dit hard is geworden haal je het harde vet eruit en hang je het in een boom.

Groetjes joep vd Heuvel

nestkastje met vetbollen

28 februari 1995
Een gezellige Aardhuisochtend

Zaterdag 28 februari was het niet veel bijzonders, alleen..... het regende zoals het nog nooit geregend had. Sommige kinderen hadden hun nestkastje nog niet af en sommige moesten nog beginnen. (Ik moest ook nog beginnen) Er waren nog een paar groepjes. Er was bijvoorbeeld een groepje die de wandelende takken van Raymond in het terrarium zette

In de pauze was er nog heerlijke warme chocomel, en dat kwam goed uit met dat weer. Iedereen vocht om een paar kopjes chocomel te bemachtigen. Ik moest samen met Willem-Jan afwassen en dat viel niet mee. Aan het einde van de Aardhuisochtend hadden we nog een spel en driemaal raden wie dat spel bedacht had. Het spel ging als volgt. Je kreeg een kaart van de natuur en dat moest je op het bord tekenen en wie het raadde mocht dan op het bord tekenen. Het was een gezellige Aardhuisochtend (hoeveel kinderen er waren weet ik niet) Ik vond alles wel leuk.

Door Sjaak Thijssen

Zaterdag 11 februari.
Bomen in de winter

Deze keer was het thema: bomen in de winter. We werden in groepjes verdeeld en ik zat bij Niek, Martijn en Roeland. Wij moesten naar het bos en moeste bij een (ik weet het niet zeker) lariks allerlij vragen beantwoorden en je moest je boom tekenen. Daarna gingen we terug naar het aardhuis. We kregen in de pauze chocomel en koekjes. toen kregen we een zoekkaart en takken, je moest uitzoeken van welke boom ze waren. ik weet niet hoeveel kinderen er waren. Ik vond takken uitzoeken het leukst.

door: ^

Coen Schreven.

Mos in het bos

25 februarie waren we weer op de natuurclub met ongeveer 15 kinderen. Toen we binnenkwamen stond er een tafel met mos erop. Je moest met zijn 2e uitzoeken hoeveel soorten mos er op de tafel lagen. Daarna gingen we in twee groepen naar het bos, mos zoeken. Toen we terugkwamen kregen we chocolade melk met een koekje. Daarna moesten we beestjes uit het mos halen (Dat vond ik heel leuk!! ahum!!) We hadden een rups en kleine springbeestjes uit het mos gehaald, die we onder de microscoop bekeken. Het leukste vond ik het beestjes onder de microscoop bekijken.

Lidewij

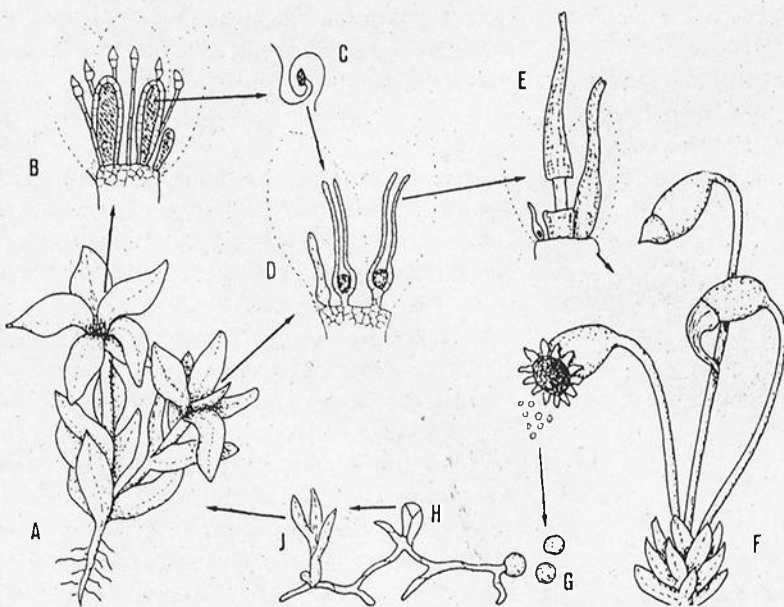
De Galgehei.

We zijn vandaag met 10 kinderen naar de Galgehei geweest. Toen we daar aankwamen hebben we eerst eventjes de buurt verkent. daarna moesten we vogelkers omzagen. Toen hadden we pauze met peperkoek en warme chocomelk. Toen gingen we weer verder. In de opgestapelde boompjes kon je lekker luieren. Het leukste vond ik het zagen en het luieren. Aan het einde mocht je zelf weten of je rechtstreeks naar huis ging of nog naar de natuurclub (aardhuis) ging.

Groetjes

Van

Melissa Janssen.

Vogels in en rond Groesbeek (14)

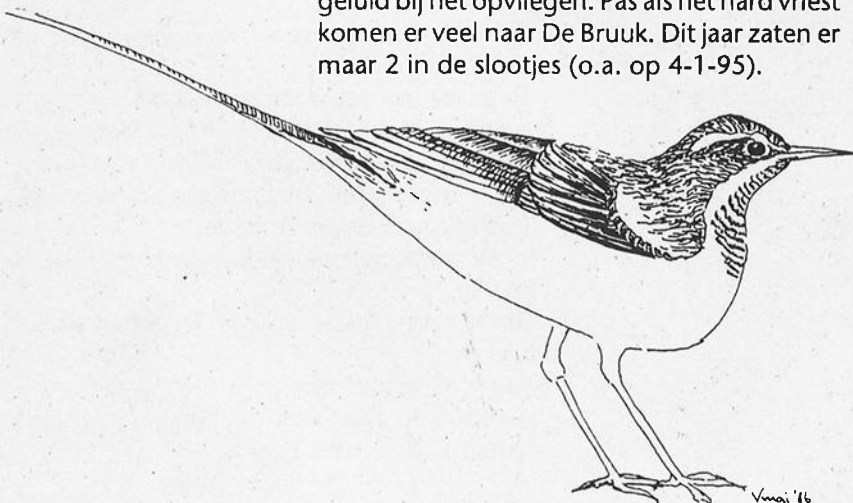
4-12-94.

Toeik over een brug reed vloog uit een struikje naar de brug toe iets blauws. Dit was natuurlijk een ijsvogel. Hij ging ongeveer 100 meter verder weer in een struik zitten. Zo kon ik hem nog even mooi zien.

10-12-94.

s' Morgens naar De Bruuk. Daar liep ik de afwateringsslootjes van de waterzuivering langs. Omdat deze slootjes snel stromen (en dus nooit dichtvriezen) overwinteren hier een aantal leuke soorten vogels. De opvallendste is de grote gele kwikstaart. Deze gele vogel zoekt langs de waterrand lopend naar vlokreeftjes. Hij heeft een gegolfde vlucht. Deze dag zaten er 4 grote gele kwikstaarten. Later in de winter komen er daar nog wat bij 23-12:7 en 4-1:6. Helaas heeft het deze winter niet voor lange tijd gevoren. Dan komen er namelijk nog meer grote gele kwikstaarten uit de langzaam stromende slootjes naar de slootjes rond De Bruuk. Een andere overwinteraar is de waterpieper. Er zitten er altijd een paar langs de slootjes (ongeveer 5). Maar er is ook een grote groep, die in de weilanden zit. Dit waren er deze dag 22. Deze groep groeit in de loop van de winter. Het waren er in totaal 51. De laatste overwinteraar is het witgatje. Deze steltloper is van boven donkerbruin en van onder wit. Als ze opvliegen valt de witte stuit op onder de rug. Verder maakt hij een helder geluid bij het opvliegen. Pas als het hard vriest komen er veel naar De Bruuk. Dit jaar zaten er maar 2 in de slootjes (o.a. op 4-1-95).

Grote Gele Kwikstaart

21-1-95.

Deze dag weer eens naar de Ooypolder. Daar zaten bij de Kaliwaal weer grote groepen ganzen en eenden. Tussen die ganzen ontdekten we een jonge rotgans. Dit is de zeldzaamste ganzensoort in de Ooypolder. Er overwinteren veel rotganzen in het kustgebied. Ze worden maar zelden in het binnenland gezien. De andere ganzen waren vooral kolganzen. Er zitten verder altijd nog enkele rietganzen bij. Verder bij de Kaliwaal een groepje van 15 kemphanen. Deze steltlopersoort overwintert in klein aantal in de Ooypolder. Het was vroeger een algemene broedvogel, maar nu is het een zeldzame broedvogel geworden. Hij is hier nu nog wel veel te zien als trekvogel.

28-1-95.

Weer naar de Kaliwaal. Deze was echter helemaal onder het hoge water verdwenen. Bij gebrek aan beter fourageergebied koos een bonte strandloper de dijk uit. Het is in de winter een zeldzame gast. Ze broeden (vrijwel) niet in Nederland. Ze trekken wel veel door, met name op de Wadden.

29-1-95.

Bij de Millingerwaard zwom een groep van 35 wilde zwanen. Het zijn witte zwanen met een zwart/gele snavel. Het geel loopt in de snavel spits toe. Het is in de Ooy een wintergast en doortrekker in vrij klein aantal.

2-2-95.

Thuis in de notenboom zat een klein vogeltje. Ik dacht eerst gewoon een sijs, maar toen ik beter keek, zag ik een korter snavel en geen gele streep op de vleugel. Bij het opvliegen was duidelijk een gele stuit te zien. Het was dus een Europese kanarie (meer bij 23-1).

4-2-95.

Deze dag werden op het landbouwgebied van Groesbeek de roofvogels geteld. Dit deden we samen met Gerard Muskens en Henk Klaassen. We telden 15 buizerds, 1 torenvalk en 2 sperwers. Dit was zeer weinig. Verder zagen we nog 10 appelvinken en 1 bonte kraai. Deze zat op Klein Amerika tussen een groep zwarte kraaien. De bonte kraai is officieel een ondersoort van de zwarte kraai. Ze zijn te herkennen aan een grijs lijf. De vogels die hier overwinteren komen uit Scandinavië.

Later op de dag zag ik op Klein Amerika een blauwe kiekendief. Het was een vrouwtje. Deze roofvogel is net als de bonte kraai een overwinteraar. In Groesbeek worden ze maar weinig gezien.

9-2-95.

s' Middags naar het Kraaiendal. Daar hoorde ik een groene specht en een havik. Verder zag ik 2 goudvinken en een kruisbek. 2 Dagen later hoorde ik bij 'Het Aardhuis' ook een groene specht.

16-2-95.

Weer zat er een klein vogeltje thuis in de notenboom. Deze keer was het een barmsijs. Ook op 24-2 zaten er weer barmsiisen in de notenboom. Toen waren het er 3. De barmsijs is in Nederland een schaarse broedvogel van vooral de duinstreek. In de winter overwinteren er barmsiisen uit het noorden. Barmsiisen zijn overwegend bruin gestreept. Op hun voorhoofd hebben ze een felrode plek.

23-2-95.

s' Middags fietsten we langs de volkstuintjes vlak bij station Heyendaal in Nijmegen. Daar zagen we 2 Europese kanaries. Behalve de korte snavel en de gele stuit zagen we nu ook de gele borst. Verder hoorden we het brabbellende liedje omdat er een begon te zingen. Ze waren niet zo schuw, zodat we ze mooi konden bekijken. In Nederland broeden ongeveer 200 paar. Deze broeden vooral in Zuid-Limburg. De laatste jaren broeden er steeds meer Europese kanaries in Nederland. Ze broeden in de omgeving van Groesbeek vrijwel niet.

25-2-95.

De Kaliwaal leverde deze dag de eerste grutto's op. Deze grote steltloper overwintert in Afrika en broedt onder andere in de Ooy. Doordat de boeren steeds vroeger gaan maaien is deze steltloper in gevaar gekomen. Maar ze broeden gelukkig nog steeds in de Ooypolder. Bij de Ooyse Graaf staat een grote connifeer in een tuin. Daar overwinteren elk jaar ransuilen. Na veel speurwerk vonden we er 5. Ze zaten allemaal een beetje te dutten.

4-3-95.

s' Morgens hoorde ik bij het Jachtslot De Mookerheide 2 zwarte spechten roepen. De zwarte specht is een van de zeldzamere spechtsoorten in de omgeving van Groesbeek. Hun geluid lijkt een beetje op dat van een groene specht.

s' Avonds zagen we de kerkuil. In een boerenschuur zaten we opgesteld bij een kerkuilenestkast. Op een gegeven moment kwam de uil uit de kast en vloog naar een gat in het dak, waar hij naar buiten vloog. Kerkuilen zijn vrij zeldzaam in Groesbeek. Ze zijn de afgelopen jaren wel weer toegenomen dankzij een paar zachte winters (bij harde winters gaan er veel dood) en door nestkasten.

12-3-95.

Deze dag was de tijf-tjaf massaal teruggekomen. Hij zat werkelijk overal. De dag daarvoor hoorden we er nog geen. Deze nacht moeten er dus erg veel hebben getrokken.

Bij de Ooyse Graaf keek Raymond naar links en Aad naar rechts. Daardoor miste Aad en zag Raymond een ijsvogel. Het was niet meer dan een blauw-oranje flits.

13-3-95 en 15-3-95.

Deze dag hoorde ik in het Groesbeekse bos een zwarte specht roepen.

De laatste tijd hoor ik nogal vaak 'ptik-ptik'. Dit is een appelvink. Meestal zie ik ze dan ook overvliegen. Opvallend is altijd de zwarte kop en vooral de dikke snavel. Verder hebben ze witte strepen op de vleugels.

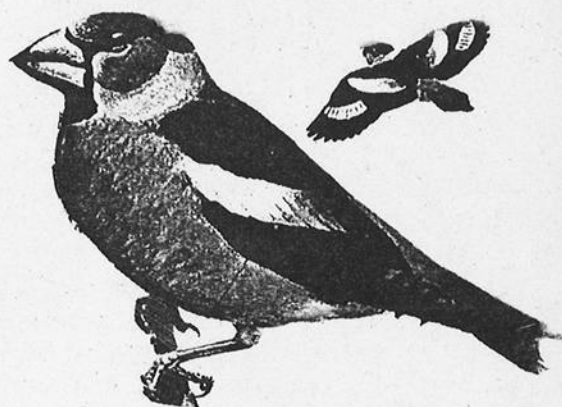
Dit zijn de waarnemingen van de afgelopen tijd:

10-12-94	Bruuk 1
04-02-95	Zandvanger 10
12-02-95	Kloosterstraat 1
23-02-95	Stekkenberg 1
15-03-95	Houtlaan 1
16-03-95	Galgenhei 7
	Hervendaal 1

Als iemand een keer zin heeft om met ons mee te gaan vogelen kan dat altijd. Bel ons dan!

Groetjes,

Aad Hendrickx (08891-75445) en
Raymond Klaassen (08891-75088)

Appelvink

Uit Groesbeeks verleden

Deel 25: Langs het spoor in 1865 en 1905

In 1865 opende de Nijmeegse Spoorweg Maatschappij de lijn Nijmegen - Groesbeek - Kleef. Dit spoor heeft nog steeds het tracé van toen al lopen er sinds enkele jaren geen treinen meer over. De lijn loopt niet recht van Nijmegen naar Groesbeek, zoals de Nijmeegsebaan voor het wegverkeer wel doet. Maar ze volgt een veel langere weg: vanaf het station van Nijmegen naar het zuiden, en vervolgens vanaf het Maldens Vlak door het Hoenderdal oostwaarts naar Groesbeek. De reden waarom men niet het veel kortere trace over de stuwwal volgde, zat hem in het grotere hoogteverschil dat dan over een korte afstand overbrugd zou moeten worden: langs de Nijmeegsebaan is het hoogste punt 82 meter, in het Hoenderdal maar ongeveer 55 meter. De stoomlocomotieven van die dagen waren namelijk niet in staat om steile hellingen te nemen.

De hoogteverschillen waar de Nijmeegse Spoorweg Maatschappij zoveel rekening mee moest houden, zijn in deze streken ontstaan in de laatste ijstijd (200.000-10.000 jaar geleden). Een enorme ijsmassa drong door tot bij Groesbeek, daarbij zand, grind en keien voor zich uit duwend. Verder dan hier kwam het ijs niet. Het zand, het grind en de keien bleven liggen als de stuwwal. Bij het smelten, vormde zich tussen het ijs en de stuwwal een grote plas, die op enkele plaatsen door de wal brak, daarbij dalen uitschurend. Het Hoenderdal is zo'n smeltwaterdal. Achter de doorbraakvormden zich waaiers van door het doorbraakwater meegevoerd zand en grind, de zogenaamde spoelzandvlaktes. Heumensoord en Maldens Vlak liggen op zo'n vrij vlakke, aflopende vlakte.

Door nu de spoorlijn over de spoelzandvlakte van Heumensoord en Maldens Vlak te leggen en vervolgens door het smeltwaterdal van het Hoenderdal, vermeed men delen van de stuwwal die het hoogst waren gelegen of die grote hoogteverschillen kenden,

Toch leverde het gebruik maken van het natuurlijke reliëf van spoelzandvlakte en smeltwaterdal nog teveel hoogteverschil op voor de 19e-eeuwse locomotieven. Daarom werd de spoorlijn op hoge plaatsen ingegraven, en wierpen arbeiders op lage plaatsen een dijk op.

In dit artikel geef ik beknopt aan hoe het er langs deze spoorlijn uitzag in de periode van aanleg en in het begin van deze eeuw vergeleken met nu. Vooral het grondgebruik komt aan de orde. Voor de beschrijving is het trace in vier stukken gehakt:

1. van de Scheidingsweg (Nijmegen) tot bij het Maldens Vlak,
2. vanaf bij het Maldens Vlak tot aan het dorp
3. in het dorp
4. van het dorp naar de rijksgrens.

1. VAN SCHEIDINGSWEG TOT BIJ MALDENS VLAK

Het spoor loopt hier vlak langs de gemeentegrens tussen Heumen en Groesbeek, aan de Heumense kant.

Bij aanleg van het spoor kort voor en in 1865, was hier op Heumensoord al het militaire oefenterrein dat er nu nog is. Het terrein was echter nog grotendeels heide, waarvan nu nog maar een klein deel resteert. Men was wel al begonnen met de bebossing en de spoorlijn verstoorde de structuur van rechthoekige bosvelden. In het begin van de 20e eeuw was het Heumensoord bebost zoals we dat nu kennen. Direct langs het spoor bevond zich een smalle zone met heide. Aan de andere zijde van het spoor bevond zich de Biesseltssebaan met daarachter het landgoed Dekkerswold en de Hooge en Lage Langeberg die bij het landgoed Wolfsen Muntberg hoorden. Delen van deze particuliere landgoedgronden waren bebost, maar grote stukken bestonden nog uit heide. In het begin van onze eeuw was er meer bebost langs dit tracé, maar de strook direct aan het spoor bleef heide. Ook later was dat het geval.

2. VANAF MALDENS VLAK NAAR BINNENVELD

Vanaf het Maldens Vlak legde men het spoor eerst door een heideveld, dat tegenwoordig Groesbeekse Heide wordt genoemd. Dit ligt net als het vorige deel van het tracé in de gemeente Heumen. In het begin van de eeuw was dit al gedeeltelijk dichtgegroeid, waarschijnlijk met spontaan opgeslagen grove dennen (vliegdennen). Maar later is het in het bezit van Staatsbosbeheer gekomen die er tegenwoordig een beheer voert gericht op het in stand houden van de heide. Dus opslag wordt verwijderd. Er is in de afgelopen jaren ook geplagd, waardoor een terrein is ontstaan met een dichte mat van sterk verjongde struikheide.

Daar waar de treinen van het Maldens Vlak en Groesbeekse Heide aan hun tocht door de stuwwal begonnen, ligt aan de linkerzijde de Hoge Hoenderberg. Dit is binnen de gemeente Groesbeek een deel van de stuwwal dat nog lang heide was. De schrale, hoge ligging maakte bebossing een lastige en kostbare zaak voor

de eigenaren van het landgoed Wolfs- en Muntberg waar de Hoenderberg bij hoorde. Pas na de verkoop van de Hoenderberg aan de natuursteenhandelaar Van Stokkum uit Rotterdam, is de grond hier bebost. Dat was in de jaren twintig van deze eeuw. Daarbij werden kosten nog moeite gespaard. Het Grotje en de grote natuursteen met opschrift ernaast, bij het bruggetje over het spoor, zijn gezet door Van Stokkum. Verder terug, aan de Biesseltsebaan vlakbij de oprit naar het huis de Hoge Hoenderberg, staat nog zo'n steen.

Bij het Grotje is de stuwwal diep ingegraven om een te steile spoorlijn te vermijden. Het uitgegraven zand is wellicht gebruikt om het tracé elders op te hogen. Maar tenminste een deel is dichtbij de uitgegraven sleuf neergekiept. Achter het grotje is zo'n 'kiep'.

De talud's van de ingegraven spoorweg beslaan hier een behoorlijke oppervlakte. Opgaande begroeiing is hier altijd weggehaald om het treinverkeer en het onderhoud van het spoor te vergemakkelijken. Het is altijd heide gebleven. Misschien hebben hier wel van de heide- of bosbrandjes plaatsgevonden, die naar het schijnt in de begintijd regelmatig door de stoomlocomotieven veroorzaakt werden.

3. DOOR HET DORP

In 1865 reed de trein door de akkers van het Binnenveld waar de huidige bebouwing langs de gelijknamige weg nog ontbrak. Wel al was er toen het landhuis De Wolfsberg, dat ergens tussen 1860 en 1864 is gebouwd. De bijbehorende oprijlaan die van de Heumensebaan naar boven kromde, werd door het spoor doorsneden. In het begin van onze eeuw stonden er veel meer huizen in het Binnenveld dan in 1865. Dat was tevens aan de andere zijde van het spoor het geval. Ook was een deel van de bouwland omgezet in een enkel stukje gras.

In de kom van het dorp lag de spoorlijn kort langs "de Hof" van Groesbeek. Dat is tussen de huidige Hoflaan en het spoor. Op deze plek stond eens het kasteel van de heren van Groesbeek. Het kasteel was in 1865 al zeer lang verdwenen, maar wel was er nog een omgrachting. Hier, aan het begin van de Ren of Groesbeek, bevond zich ook wat grasland. Dat was bijzonder, want grasland ontbrak vrijwel geheel in de gemeente. Aan de kant van de huidige Spoorlaan bevond zich behalve bouwland ook bosjes, die direct achter de bebouwing aan de Dorpsstraat begon en doorliep in het huidige Vilje. Deze bosjes waren in het begin van de eeuw teruggedrongen tot de

plaats waar nu de Spoorlaan aansluit op de Atelierweg.

4. VAN HET DORP NAAR DE GRENS

Achter het dorp duikt de spoorlijn het lage deel van Groesbeek in. Dit is het bekken waarin de ijsmassa zich bevond toen de gletcher bij Groesbeek zijn opmars naar het zuiden staakte.

Op de Mies gaat de spoorlijn de Ren/Groesbeek over en loopt dan door de oude bouwlanden die bij de boerderijen aan de Kranenburgsestraat hoorden. De Kranenburgsestraat had niet zo lang voor 1865 een nieuw verloop gekregen. Aanvankelijk liep een zeer brede weg nogal bochtig langs de hoeven. Ten tijde van de aanleg van de spoorlijn echter lag de weg precies op het tracé dat we nu nog kennen: vanaf de lichte knik bij De Linde kaarsrecht tot aan de Boersteeg. Het rechttrekken van de Kranenburgsestraat in het midden van de negentiende eeuw hield verband met de ontginning van de gemeentehede van Groesbeek, die toen in volle gang was. Als eerste stap waren de wegen aangelegd, met de Kranenburgsestraat als noordelijke randweg. Het zou na 1865 nog tientallen jaren duren voordat alle heide er ontgonnen was.

Bij de aanleg is hier in het lage deel het spoor gedeeltelijk op een dijklichaam gelegd. Het lijkt waarschijnlijk dat de zandgaten die hier aan het spoor te vinden zijn, het zand voor de dijk hebben geleverd. Op de kaart van het begin van deze eeuw zijn twee van zulke gaten duidelijk te onderscheiden. De eerste is die aan het spoor en het weggetje dat vanaf de Kranenburgsestraat bij de Linde naar de Mies loopt. Ik kan me nog herinneren dat hier water in stond en het er krioelde van de salamanders. Het is (ergens in de jaren zeventig?) gedempt. Omstreeks 1905 is het op de kaart aangegeven als woeste grond. Een stukje verderop aan de andere zijde van het spoor lag zo'n zelfde gat, alleen wat kleiner. De kaart duidt hier ook woeste grond aan. Het bestaat nog in de perceelsvorm van toen, ik meen dat het nu een nat bosje met spontane opslag is.

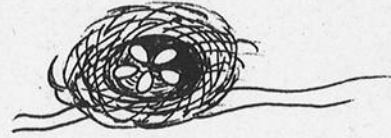
Weer verder, voorbij de Boersteeg, loopt het spoor langs het Schildbroek. Dat bestond bij de aanleg van het spoor uit eikenhakhout dat om de 8-12 jaar gekapt werd voor het hout en de bast van de eiken, die gemalen gebruikt werd in de leerlooierij. Door de ontdekking van industrieel vervaardigde chemische looistoffen, ging het met deze teelt aan het eind

Weet je weetje

Hallo allemaal! Jullie kennen natuurlijk dit versje:

"In mei leggen alle vogeltjes een ei,
alleen de koekoek en de spriet
die leggen in de mei-maand niet."

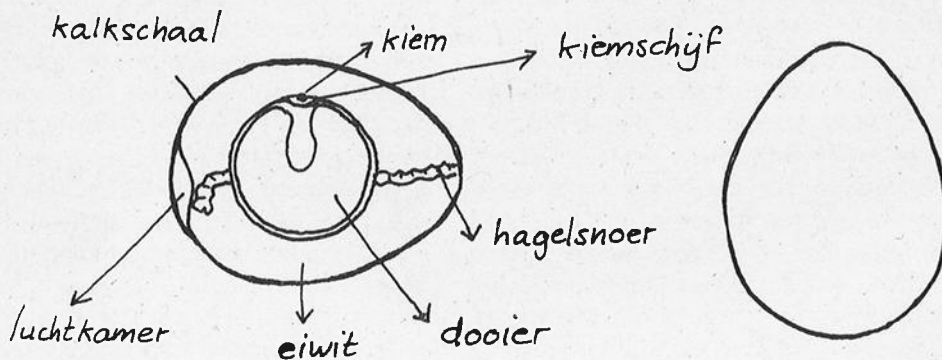

In werkelijkheid leggen de meeste vogels in ons land hun eieren al eind maart of begin april. Veel vogels, zoals mezen en mussen broeden zelfs meer dan 1 keer per jaar!

Niet alle vogels leggen evenveel eieren; zo legt een duif er meestal 2, een eend soms wel 10.

Ook kunnen eieren er heel verschillend uitzien: groot of klein, wit of gekleurd, effen of gespikkeld.

Maar hoe ze er van buiten ook uitzien, van binnen zijn alle eieren hetzelfde:

De kalkschaal van een ei zit vol héél kleine gaatjes (poriën) zodat er lucht naar binnen kan voor het kuiken.

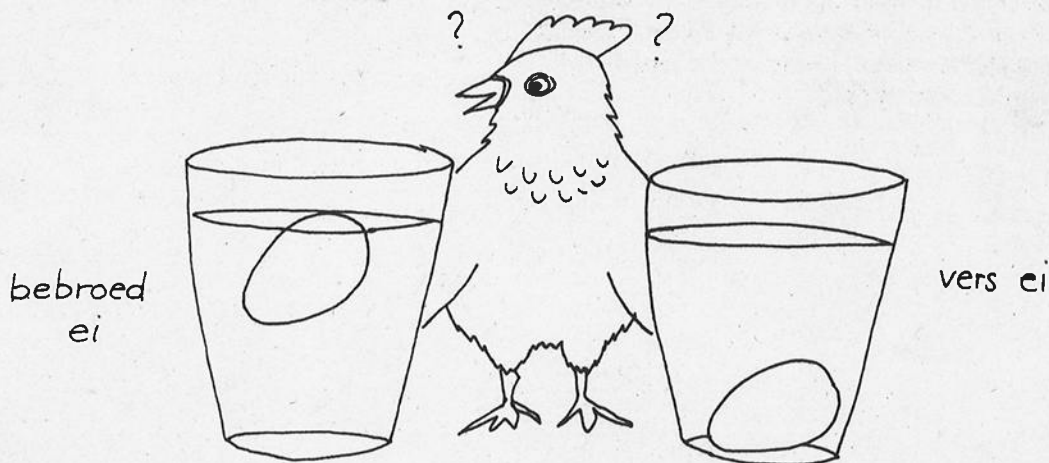
Het kuiken groeit uit de kiem en voedt zich met het eiwit en de dooier. De dooier wordt door twee "koordjes" (de hagelsnoeren) zo'n beetje op zijn plaats gehouden.

De kiem draait tijdens het broeden altijd naar boven:

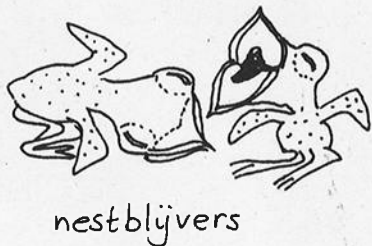
lekker warm tegen de buik van de broedende vogel aan!

Meestal is het de vrouwtjesvogel die de eieren uitbroedt, maar bij b.v. reigers, duiven en meeuwen wisselen het mannetje en vrouwtje elkaar af. Niet alle soorten broeden evenlang. Kleine zangvogeltjes zitten 10 dagen op hun eitjes, een kip 3 weken, een eend 4 weken.

Tijdens het broeden wordt een ei lichter van gewicht: een bebroed ei drijft op het water, een vers ei zinkt!

Als het kuiken klaar is om uit het ei te komen, werkt hij zich naar buiten. Om door de harde schaal te breken, heeft hij op zijn snavel een "ei-tand". Deze verdwijnt 2 dagen nadat het kuiken is "geboren". Bij "nestblijvers", komen de jonge vogels naakt, blind en hulpeloos uit het ei. Ze moeten door hun ouders worden gevoed en kunnen pas na een tijd voor zichzelf zorgen. De kuikens van "nestvlinders" zijn donzig en kunnen al na een paar uur rondrennen (en zwemmen als het watervogels zijn) en zelf eten zoeken. Hun moeder hoeft alleen maar op te letten dat ze niet in zeven sloten tegelijk lopen!

nestblijvers

nestvlinder

Een fijn voorjaar allemaal!
Jeske de Bekker.

van de negentiende eeuw achteruit. Misschien dat dit er een reden voor is dat aan het begin van deze eeuw het areaal aan bos op het Schildbroek was verminderd ten gunste van enkele akkertjes en graslanden. Met name grasland was in deze periode een veel rendabeler vorm van grondgebruik dan eikehakhout. Later, wellicht in de jaren tien of twintig, is de rest van het bos op het Schildbroek geroid om plaats te maken voor landbouwgrond.

Sowieso is er tegenwoordig is er veel meer grasland vanaf het spoor te zien dan vroeger toen er zoveel akkers waren. Ook is het aantal heggen en andere kleine landschapselementen sterk verminderd.

Paul Thissen

Bronnen

- G.G. Driessen. Oud Groesbeek in woord en beeld. Nijmegen 1980.
- Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000 1830-1855
- Historische Atlas Gelderland 1:25.000 (situatie begin 20e eeuw)
- Huidige topografische kaart 1:25.000

